

SERMAYE PİYASASI KURULU

2001 YILI ÇALIŞMA RAPORU

ANKARA
MAYIS 2002

HİZMETE ÖZEL

2001 YILI ÇALIŞMA RAPORU

ANKARA
MAYIS 2002

İÇİNDEKİLER

1. GENEL OLARAK SERMAYE PİYASALARI	3
1.1. DÜNYADAKİ GENEL TRENDLER	4
1.2. 2001 YILINDA DÜNYADAKİ EKONOMİK GELİŞMELER	5
1.3. 2001 YILINDA DÜNYA BORSALARI	6
2. TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASALARI	9
2.1. TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER	9
2.2. MALİ SİSTEMDE KAMUNUN ARTAN AĞIRLIĞI	12
2.3. TÜRK SERMAYE PİYASASININ YAPISI	16
3. SERMAYE PİYASASI KURULU	18
3.1. AMAÇ VE FONKSİYONU	18
3.2. ORGANİZASYON	19
3.3. BÜTÇE	21
3.4. PERSONEL	22
4. SERMAYE PİYASASI KURULU 2001 YILI FAALİYETLERİ	24
4.1. DÜZENLEME	24
4.1.1. Genel olarak	24
4.1.2. Yatırımcıları Koruma Fonu ve Tedrici Tasfiye	26
4.1.3. Vadeli İşlemler	27
4.1.4. İMKB Vadeli İşlemler Piyasası	28
4.2. KAYDA ALMA	29
4.3. VERİLEN İZİNLER	30
4.3.1. Aracı Kuruluşlara Yönelik İzinler	30
4.3.2. Kollektif Yatırım Kuruluşlarına İlişkin İzinler	31
4.3.3. Halka Açık Anonim Ortaklıklara İlişkin İzinler	33
4.3.4. Bağımsız Denetim Kuruluşlarına İlişkin İzinler	33
4.3.5. Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin İzinler	34
4.4. GÖZETİM	34
4.4.1. Halka Açık Anonim Ortaklıkların Gözetimi	34
4.4.2. Kollektif Yatırım Kuruluşlarının Gözetimi	36
4.4.3. Aracı Kuruluşların Gözetimi	36
4.4.4. Bağımsız Denetim Kuruluşlarının Gözetimi	38
4.5. DENETLEME FAALİYETLERİ	38
4.6. DAVALAR, SUÇ DUYURULARI VE İDARİ İŞLEMLER	39
4.6.1. Kurul Aleyhine Açılan Davalar	40
4.6.2. Kurul Tarafından Açılan Davalar	41
4.6.3. İdari İşlemler ve İşlem Yasağı	44
4.7. MUHASEBE STANDARTLARI	44
4.8. AVRUPA BİRLİĞİ UYUM ÇALIŞMALARI	45
4.8.1. Diğer Kurumlarla Koordinasyon	45
4.8.2. AB Yardımlarından Yararlanmaya Yönelik Faaliyetler	46
4.8.3. Mevzuat Uyum Çalışmaları	46
4.9. YURT DIŞI İLİŞKİLER	47
4.9.1. Uluslararası Sermaye Piyasası Komisyonları Örgütü (IOSCO)	47
4.9.2. Diğer Uluslararası Kuruluşlar İle İşbirliği	48
4.9.3. Mutabakat Zaptı (Memorandum of Understanding)	48
4.9.4. Yurtdışı Ziyaretler	48

4.10.	TANITIM VE EĞİTİM	48
4.10.1.	Yatırımcıları Bilgilendirme Toplantıları	48
4.10.2.	Aylık Konferanslar	49
4.11.	BİLGİ SİSTEMLERİ VE TEKNOLOJİK GELİŞMELER	49
4.11.1.	SP-NET Projesi	49
4.11.2.	Gözetim Projesi	50
4.11.3.	SPK-İMKB Kamuyu Aydınlatma Projesi	50
4.11.4.	GÖZDESİS Projesi	51
4.11.5.	Yatırım Fonları ve Yatırım Ortaklıkları Günlük Takip Sistemi (FonOrt)	51
4.11.6.	Sermaye Yeterliliği (Seryet) Projesi	51
4.11.7.	Kurul İnternet Sayfası	52

1. GENEL OLARAK SERMAYE PİYASALARI

Finansal sistem, bir ekonomide fon fazlası olan birimlerden fon açığı olan birimlere fonların aktarılmasını sağlayan mekanizmadır. Bu mekanizma tasarrufların diğer bir ifade ile kaynakların ekonomik gelişmenin sağlanması doğrultusunda alternatif yatırım alanları arasında optimal tahsisinde kilit rol oynar. Finansal sistem içinde yer alan iki ana piyasadan biri olan sermaye piyasaları fonların çıkarılan menkul kıymetler kanalıyla fon talep edenlere doğru uzun vadeli olarak aktarılmasını sağlamaktadır. Sermaye piyasalarının bu rolü ekonomik birimlerin karar alma süreçlerinde etkinliği sağlar.

Menkul kıymetlerin ihraçcısı tarafından ilk ihraçları sırasında sermaye birikimini sağlamakta, şirketlerin kaynak ihtiyaçlarının teminine yardımcı olmaktadır. Sermaye piyasalarının olmazsa olmaz piyasalarından olan ve sürekli olarak da basında yer alan ikinci el piyasalar ise daha önce ihraç edilmiş kıymetlerin tasarruf sahipleri arasında alım satımı imkanı sağlayarak menkul kıymetlere likidite imkanı yaratmaktadır.

Etkin işleyen sermaye piyasaları;

- Sermaye birikimine;
- Tasarruflara mobilite kazandırılmasına;
- Kaynakların alternatif yatırım alanları arasında etkin dağılımına;
- Yatırımcıların ve firmaların ulusal ve uluslararası risk dağılımı yapabilmelerine;
- Firmaların cari ve potansiyel ortakları için bilgi üretmeleri ve dağıtmaları yüzünden de piyasaların daha şeffaf işlemesine;
- Şirket yönetimlerinin geliştirilmesi ve kalitesinin artırılmasını teşvik eder.
- Sermaye piyasaları hisse sahipliğini küçük birimlere kadar indirerek, menkul kıymet formasyonunun hane halkı seviyelerine kadar dağılımını olanaklı kılar.

Dünya ekonomileri özellikle 1980 lerden itibaren piyasa ekonomilerine geçmeye başlamış, bu süreç içinde de finansman sistemi olarak da sermaye piyasalarını esas almaya başlamışlardır. Bu süreç içinde Türkiye de 1980 ekonomik programı çerçevesinde sermaye piyasalarını oluşturmak, geliştirmek ve düzenlemek amacıyla Sermaye Piyasası Kanunu çıkarmıştır.

1.1. DÜNYADAKİ GENEL TRENDLER

Sermaye piyasası 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren tüm dünyada çok hızlı bir gelişme kaydetmiş, gelişmekte olan ekonomilerin fon ihtiyacının temel kaynağı olmaya başlayarak ülkelerin sanayileşmesinde lokomotif olmuştur. Bugün sermaye piyasaları yalnız ekonominin ihtiyacı olan kaynakları sağlamamakta, fonların aynı zamanda daha verimli, daha iyi makro ekonomik göstergelere sahip ve düşük riskli ülkelere çok hızlı bir biçimde giderek onları elde etmeleri beklenen performanslarının da üzerine taşımaktadır. Buna karşılık makro ekonomik göstergeleri bozulan ülkelere ise birden bire ülkeden çıkabilmekte ve ülke ekonomilerini bir krize sürüklemektedir.

Dünyadaki toplam menkul kıymetler, tahvil ve diğer sermaye piyasası araçlarının değeri 1970'lerin başında sadece 2 trilyon dolarken, 1990'ların sonuna gelindiğinde bu rakam 25 trilyon doların üzerine çıkmıştır. Sermaye piyasasının bir alt bölümü olan hisse senedi piyasası 300 milyar dolardan 6 trilyon dolara yükselmiştir. Bu rakamın yarısı ABD'de işlem görmektedir. Tüm dünyada, emeklilik fonları, menkul kıymet yatırım fonları ve diğer kurumsal yatırımcıların hisse senetlerinin mülkiyetinde sahip oldukları oransal ağırlık önemli artışlar göstermektedir.

Menkul kıymetler tüm dünyada baş döndürücü bir hızla el değiştirmektedir. Tokyo borsasının işlem hacmi 1982'ye göre 10 kat, Frankfurt 12 ve Londra ise 30 kat artmıştır.

Gelişmekte olan ülkelerin temel sermaye ihtiyaçlarının önemli bir kısmı hisse senedi portföy yatırımlarından sağlanmaktadır. 1990 yılında gelişmekte olan ülkelere yapılan portföy yatırımları yalnız 3.7 milyar dolarken, bu rakam 2000 yılında 47.9 milyara ulaşmıştır. Bu rakam 2000 yılı itibari ile gelişmekte olan ülkelere yönelen özel sektör finansmanının yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır.

Sermaye piyasalarındaki bu hızlı gelişmenin ardında, 1980'lerden sonra ABD ve diğer gelişmiş ülkelerin öncülüğünü yaptıkları ekonomide küreselleşme akımı yatmaktadır. Sermaye piyasaları kaçınılmaz bir şekilde bu akımın öncüsü rolünü oynamaktadır. Ekonomideki küreselleşmenin ilk adımı sermaye piyasalarının liberalleşmesi ile başlamıştır. 21. yüzyılda da ülkelerin sermaye hareketlerindeki kısıtlamaları kaldırmalarıyla, sermaye hareketleri hızlanması ve yatırımcılar daha yüksek getirili ve daha düşük riskli pazarlara yönelmeleri kaçınılmaz bir gelişme olarak görülmektedir. Bu durum ülkelerin ya daha gelişmiş yönetimlere kavuşmalarını ya da yönetimlerini uluslararası finans kuruluşlarının uzaktan denetimine bırakmaları sonucuna götürecektir.

1.2. 2001 YILINDA DÜNYADAKİ EKONOMİK GELİŞMELER

Dünya ekonomisinde büyüme, 2000 yılının ilk çeyreğinde en yüksek noktasına erişmiş, yılın geri kalan kısmında da ilk çeyrekteki kadar olmasa da büyümesini sürdürmüştür. Dünya üretimi yıllık bazda %4.7, dünya ticaret hacmi ise %12 oranında artmıştır. Dünya ekonomisinin motoru konumundaki ABD ekonomisinde, 2001 yılının başından itibaren büyüme oranları düşmeye başlamıştır. 2001 yılının birinci çeyreğinde %0.3 oranında büyürken, ikinci çeyrek dönemde %0.4 oranında, üçüncü çeyrek dönemde ise %1.3 oranında küçülmüştür. Japon ekonomisi de ABD ekonomisine benzer bir süreçten geçerek durgunluğa girmiştir. Diğer sanayileşmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler de bu durgunluk eğiliminden olumsuz etkilenmişlerdir. 2001 yılında dünya üretiminin %2.6, dış ticaret hacminin ise %1.3 büyüdüğü tahmin edilmektedir.

11 Eylül'de ABD'de yaşanan terörist saldırılar, durgunluk eğilimindeki ekonomileri daha da karamsar bir havaya sokmuştur. Bu karamsar ortamda, 2001 ve 2002 yılına ilişkin büyüme ve ticaret rakamları düşüş yönünde revize edilmiştir.

ABD Merkez Bankası ekonomiyi, yatırımı ve üretimi canlandırmak amacıyla gösterge niteliğindeki kısa vadeli faiz oranlarını yıl boyunca indirmiştir. 2001 yıl başında Fed, %6.5 olan faiz oranlarını yıl sonuna doğru son 40 yılın en düşük oranı olan %1.75'e kadar indirmiştir. 11 kez indirilen faiz oranlarının bir sonucu olarak ekonomi, 2002 yılı bahar aylarında tekrar canlanma sinyalleri vermeğe başlamıştır. Ancak bu canlanmanın cılız kalmasından endişe edilmektedir. Ekonomide ciddi bir canlanmanın oluşmasını engelleyen en önemli faktör, terörizmle yapılan mücadeleden kaynaklanan risklerin, genel ekonomi ve şirketler kesimine yönelik talepteki belirsizlikleri artırması ve böylece yapılması düşünülen yatırımların getirisinin düşük kalması olarak gösterilmektedir.

Çin, 15 yıl süren görüşmelerin ardından Dünya Ticaret Örgütü'ne (WTO) resmen üye olmuştur. WTO'nun resmi üyesi olan Çin, 2002 yılından itibaren 5.300'den fazla gümrük branşının tarifesinde indirim gerçekleştirecek ve ilk kez uluslararası kural ve disipline tabi olacaktır. Daha açık ve istikrarlı ticaret düzenlemelerinin hem Çin'de, hem de dünyada büyümeyi olumlu etkileyeceği tahmin edilmektedir. Bu kapsamda Çin ve Tayvan'ın üyeliklerinin 2010 yılına kadar global üretimi %2, uluslararası ticareti ise %3 oranında artıracığı hesaplanmaktadır.

Yıl içerisinde Arjantin’de finansal kriz yaşanmıştır. Gelişmekte olan ülke piyasalarının Arjantin’deki krizden şaşırtıcı bir şekilde etkilenmemiş olması, piyasaların değişim göstermiş olmasına bağlanmaktadır. Uluslararası yatırımcıların gelişmekte olan ülkeleri artık tek grup olarak değil ülke bazında değerlendirme eğiliminde olmaları; 1998’de Rusya’daki kriz sonrasında bir çok “hedge fund”ın büyük zarar görmesi sonucu yatırımcıların daha muhafazakar çalışan ve uzun vadeli yatırım yapan kurumsal yatırımcıları tercih etmeleri; öte yandan Arjantin krizinin aylar öncesinden uluslararası kuruluşlar tarafından tahmin edilerek kendilerini korumak için gerekli pozisyonu almaları Arjantin’de yaşanan krizin bulaşma tehlikesini önlemiştir.

Japon Yeni’ndeki zayıflamanın devam etmesi durumunda Çin ve Hong Kong’taki sabit kur rejimi üzerindeki deflasyonist baskıların artması beklenmektedir. Söz konusu ülkelerin ihrac ürünlerinin Japonya’nın ihrac ürünleri karşısında rekabet güçlerini yitirmesi ve kurun sabit olması nedeniyle karşılık verilememesi halinde ürün ve varlık fiyatlarının düşmeye devam edebileceği tahmin edilmektedir.

1.3. 2001 YILINDA DÜNYA BORSALARI

ABD’de gerçekleşen terörist saldırı, Afganistan’a yönelik olarak düzenlenen askeri operasyon ve ABD, Avrupa ve Japonya ekonomilerinin son 30 yıldan beri ilk kez aynı anda durgunluğa girmesine bağlı olarak dünya genelinde yaşanan durgunluğun etkileriyle dünya borsaları genel olarak son üç yılın en düşük seviyelerine gerilemiştir.

46 borsanın yıllık endeks performansları dikkate alındığında, dünya genelindeki borsaların % 7.28 oranında düşüş gösterdiği görülmektedir. Düşüşün Kuzey Amerika borsalarında % 7.52, Güney Amerika’da % 4.95, Avrupa, Kuzey Afrika ve Orta Doğu borsalarını içine alan bölgede % 9.92 olduğu, Asya Pasifik bölgesinde ise % 2.41 ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Dow Jones tarafından dünya genelinde ABD haricindeki borsalara çeşitli ağırlıklar verilmek suretiyle geliştirilen Dow Jones Dünya Endeksi ise % 21.02 oranında değer kaybetmiştir.

Hisse senetleri piyasaları için dünyada referans noktası olarak kabul edilen New York Borsası % 10 oranında değer kaybetmiş olup, bilişim ve teknoloji sektöründeki şirketlerin hisse senetlerinin işlem gördüğü Nasdaq’taki düşüş ise % 21’i bulmuştur. Avrupa’nın önemli borsaları arasında yer alan Londra Borsası, Deutsche Börse ve Euronext Paris sırasıyla % 16, % 21 ve % 20 oranında değer kaybetmiştir.

Asya Pasifik Bölgesinde Kore Borsası gösterdiği % 37'lik artışla dikkat çekmiş, ayrıca Tayland ve Avustralya Borsaları sırasıyla % 12 ve % 6'lık pozitif performans göstermiş olup, sözkonusu üç borsa bölgenin ortalamada diğer bölgelere oranla yüksek performans göstermesini sağlamıştır. Bölgenin diğer önemli borsaları arasında yer alan Tokyo ve Hong Kong Borsaları ise % 20 oranında değer kaybetmişlerdir. Aynı dönemde İMKB ise % 46'lık pozitif performans göstermiştir.

Dünya Borsalarının 2001 Yılı Performansları

Bölge	Borsa	% Değişim
Kuzey Amerika	Amex – ABD	-5.6
	Chicago – ABD	-7.1
	Mexico - Meksika	12.7
	Nasdaq – ABD	-21.1
	New York – ABD	-10.2
	Toronto - Kanada	-13.9
	Kuzey Amerika Ort.	-7.5
Güney Amerika	Buenos Aires – Arjantin	-17.0
	Lima – Peru	-2.6
	Santiago – Şili	10.9
	Sao Paulo – Brezilya	-11.0
	Güney Amerika Ort.	-5.0
Avrupa Afrika Orta Doğu	Athens – Yunanistan	-23.5
	Barcelona – İspanya	-9.6
	Bilbao – İspanya	-9.9
	Copenhagen - Danimarka	-14.5
	Deutsche Börse - Almanya	-21.2
	Euronext Amsterdam - Hollanda	-21.0
	Euronext Brussels - Belçika	-8.8
	Euronext Paris - Fransa	-21.0
	Helsinki – Finlandiya	-32.4
	Irish – İrlanda	-0.3
	Istanbul – Türkiye	46.1
	Milano - İtalya	-25.1
	Johannesburg - Güney Afrika	25.4
	Lisbon – Lizbon	-19.0
	Ljubljana – Lübnan	19.0
	London – İngiltere	-16.2
	Luxembourg - Lüksemburg	-31.4
	Madrid – İspanya	-6.4
	Malta – Malta	-36.7
	Oslo – İsveç	-16.2
	Swiss – İsviçre	-22.0
	Tehran – İran	23.4
	Tel-Aviv – İsrail	-6.6
	Vienna – Avusturya	1.7
	Warsaw – Polonya	-22.0
	Avrupa, Afrika, Orta Doğu Ort.	-9.9

Asya Pasifik	Australian – Avustralya	6.5
	Hong Kong – Hong Kong	-20.0
	Jakarta – Endonezya	-5.8
	Korean – Kore	37.5
	Kuala Lumpur – Malezya	2.4
	Osaka – Japonya	-20.4
	Philippine – Filipinler	-21.8
	Singapore – Singapur	-15.1
	Taiwan – Tayvan	17.0
	Thailand – Tayland	12.9
	Tokyo – Japonya	-19.6
	Asya Pasifik Ortalaması	-2.4
Dünya	Dünya Ortalaması	-7.4

Kaynak: Dünya Borsalar Federasyonu

2. TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASALARI

2.1. TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

Türkiye'de 1980'li yılların başlarında uygulanan sıkı para politikası ve gerçekçi ve esnek döviz kuru sistemi ile hem enflasyonun düşürülmesi hem de ihracata dayalı bir büyüme stratejisi hedeflenmiştir. Alınan tedbirler enflasyon ve genel olarak diğer makroekonomik değişkenler üzerinde ilk yıllarda olumlu sonuçlar doğurmasına karşın, daha sonraki yıllarda ekonominin önemli yapısal sorunları ile ilgili (sosyal güvenlik, tarım, kamu harcamaları ve gelirleri) köklü çözümler üretilmemesi sonucu, ekonomi ve özellikle de kamu kesimi üzerindeki yük artmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra, yurtiçi piyasalarda zaten yetersiz olan fonların kamu kesimi tarafından kullanımı arttıkça, Devletin mali piyasalardaki ağırlığı da artmış ve hızla özel kesimi bu piyasalardan dışlayan bir yapıya doğru ilerlenmiştir (crowding-out). İç borçlanmadaki artışla beraber reel faiz oranları da artarak son yıllarda birçok defa %25-30 gibi sürdürülemez bir düzeye çıkmıştır.

1997 yılında Güneydoğu Asya krizi ve 1998 yılında Rusya krizinin Türkiye üzerindeki olumsuz etkileri 1999 yılında yaşanan iki büyük deprem felaketinin maliyetleri ile birleşince, artık geçmişten gelen ve çoğu yapısal nitelikte olan sorunlar taşınamaz bir noktaya gelmiştir. Ekonomide iyice belirginleşen bu olumsuzlukların aşılabilmesi ve yabancı kaynak temininde rahatlatma yaratılabilmesi amacıyla, Aralık 1999'da IMF ile 3 yıl süreli bir stand-by anlaşması imzalanmıştır. Stand-by anlaşmasının görünürdeki en büyük hedefi uzun yıllar %60-80 bandında kronikleşen enflasyonu düşürmek olarak görünse de, bu hedefin gerçekleştirilmesi ve ekonomideki diğer sorunların aşılabilmesi için, program pek çok yapısal reformun da yapılmasını öngörmektedir. Bunlar sosyal güvenlik, tarım, mali sistem ve bankacılık, kamu maliyesi, özelleştirme ve enerji gibi pek çok alanı kapsamaktaydı.

Anlaşmanın genel yapısı değerlendirildiğinde öngörülen sistemin, belirli bir süreç içinde çıkışı olan, geçmişten gelebilecek enflasyon devamlılığının belli bir ölçüde (%20) baştan dikkate alındığı ve bir tür para kurulu (currency board) esasına göre çalışan hareketli çapa (crawling peg) uygulaması olduğu anlaşılmaktadır. Daha önce örneği olmayan bu uygulama, ilk bakışta sabit ve hareketli çapa sistemlerinin sakıncalarını bünyesinde bulundurmuyor gibi görünmekteydi. Ancak sonradan anlaşılmıştır ki, bu özel dizayn edilmiş sistemde dahi dengeyi sağlayacak faiz parametresinin beklenmedik bir sebeple (yapısal

sorunların çözümündeki gecikme veya piyasalarda tedirginlik oluşturabilecek başka gelişmeler) çalışmaması ekonomide ciddi hasarlara yol açabilmektedir.

Stand-by anlaşmasının da etkisiyle 1999 yılı sonu ve 2000 yılı başlarında hisse senetleri fiyatlarında çok sert bir yükseliş yaşanmış ve İMKB Ulusal 100 endeksinin 1999 yılındaki artış oranı %485 olarak gerçekleşmiştir. Kamu borçlanma senetlerindeki nominal faiz oranı ise %100'lerden %35-40'a kadar düşmüştür. 2000 yılının ortalarına kadar hükümetin stand-by anlaşmasında öngörülen yapısal reformları gerçekleştirmedeki kararlılığı, genelde ekonomi ve mali piyasalardaki iyimser ortamı devam ettirmiştir. Özellikle kamu maliyesinde beklenenin üzerinde bir performans gösterilmiştir. Ancak yıl ortasından itibaren çeşitli alanlarda aksamalar oluşmaya başlamış ve 2000 yılı Kasım ayının ortalarına gelindiğinde, yaklaşık bir yıldır önemli bir sorun çıkarmadan çalışan sistemde ani bir bozulma başgöstermiştir.

Kasım ve Aralık 2000'de Türkiye'de yaşanan ve görünüşte daha çok bir likidite krizi olarak tanımlanan dalgalanma esasen, bir kısmı yapısal nitelik taşıyan başka nedenlere dayanmaktaydı. (Faizlerdeki yükseliş programın öngörüsünün aksine gerekli döviz girişini sağlamamıştır.) Bunların belli başlıcaları; enflasyonun istenen ölçüde düşmemesi, yüksek petrol fiyatları ve zayıf Euro'nun cari işlemler dengesinde yarattığı baskı, kamu bankalarının yüksek fon ihtiyacı, özelleştirme ve diğer yapısal reformlarda yaşanan yavaşlamalar olarak sayılabilir.

Kasım 2000'de ortaya çıkan güven ve likidite krizi, belli ölçüde ancak verilen ek niyet mektubu ile IMF ve Dünya Bankasından sağlanan 10 milyar \$'ın üzerinde kredi ile aşılabilmektedir.

Daha sonra, 19 Şubat 2001 tarihinden itibaren Kasım 2000'de yaşananandan daha sert bir kriz ile karşılaşmış ve sonuçta kurlar serbest bırakılarak hareketli çapaya dayanan program terk edilmiştir. İlk günlerde Türk Lirası ABD Doları karşısında %40'dan fazla değer kaybetmiş ve daha sonraki günlerde de değer kaybetmeye devam etmiştir.

Krizler sonucunda mali sistemin büyük kısmını temsil eden bankacılık kesimi oldukça ağır bir bedel ödemiştir. Böylece zaten belli problemleri içinde barındıran sistem (çok sayıda bankadan oluşan etkin olmayan dağınık yapı, reel sektöre odaklanmak yerine yüksek getirilerle Kamuyu finanse etmek ve dövizde yüksek miktarda açık pozisyon taşımak gibi) krizlerle birlikte iyice zayıflamıştır. Sistem ilk krizde sadece faiz riski dolayısıyla kayıplar yaşarken, ikinci krizde hem faiz hem de döviz kuru riski dolayısıyla kayba uğramıştır.

Kurların dalgalanmaya bırakılmasından sonra Merkez Bankası özellikle kamu

bankalarından kaynaklanan TL likidite ihtiyacının tamamını Açık Piyasa İşlemleri ile karşılamış ve ardından TL ve döviz interbankında önceden açıkladığı oranlardan kotasyon vererek fonlama yapmaya başlamıştır.

15 Mayıs 2001’de açıklanan yeni programda ilk stand-by anlaşmasında öngörülen yapısal reformlar güçlendirilmiş ve birçok yeni yapısal önlem öngörülmüş, buna karşın enflasyonun düşürülmesi için bir çapa kullanmak yerine doğrudan “enflasyon hedeflemesine” geçileceği belirtilmiştir. Yapısal reformlarda ağırlık ise yaşanan krizlerin sorumlusu olarak görülen bankacılık kesimine verilmiştir.

Kamu bankaları ile ilgili alınan önlemlerle, bunların öncelikle kısa vadeli fon ihtiyaçları çözüme kavuşturularak mali piyasalardaki baskıları hafifletilmiş, daha sonra ise faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütmelerini sağlayacak koşullar büyük ölçüde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, birikmiş zararların tasfiye edilmesi için kamu kağıdı verilmiş ve gecelik fon ihtiyaçlarının karşılanmasında kademeli olarak Merkez Bankasına kayılmış, daha sonraki aşamada ise Kamu kağıtlarının erken itfasıyla elde edilen likidite kullanılarak Merkez Bankasından repo yoluyla fon sağlamaları da sona erdirilmiştir. Emlak Bankası Ziraat Bankasına devredilmiş ve birleşmeden doğan yükün hafifletilmesi amacıyla Ziraat Bankasına ek sermaye konulmuş, Vakıfbankın özelleştirme çalışmalarına ise hız verilerek ihale aşamasına gelinmiştir. Bunların dışında verimsiz şubeler kapatılmış, personel sayısı azaltılmış, yönetim ve faiz oranlarının belirlenmesinde koordinasyon sağlanmıştır.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) kapsamına alınan bankalar ise esas olarak kaynak aktararak ve yeniden yapılandırılarak satılmış, satılamayanlar ise tasfiye edilmiştir. Kamu bankalarında olduğu gibi bu bankalara da önemli ölçüde kamu kağıdı verilerek kısa vadeli fon ihtiyaçlarının tamamına yakını piyasaya yerine Merkez Bankasından karşılamaları sağlanmış, ayrıca Bankalar Kanununda yapılan değişikliklerle alacakların tahsil kabiliyeti artırılmıştır. Daha sonra kamu bankalarında olduğu gibi bunların da Merkez Bankasından repo kaynaklı borçları tamamen kapatılmıştır.

Özel sektör bankalarıyla ilgili önlemlerde de krizlerden kayba uğrayıp mali yapıları bozulan bankalarla ilgili düzenlemeler ön plana çıkmıştır. Bankacılık kesiminin daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulabilmesi için, gerek yeni sermaye konulması gerekse dönem kârlarının sermayeye ilave edilmesi suretiyle özkaynaklar güçlendirilmiş, devir ve birleşmeler özendirilmiş, alınabilecek riskler ile ilgili düzenlemeler yapılmış ve muhasebe standartları geliştirilmiştir.

22 Şubat 2001 tarihinden itibaren başlayan yeni dönemde kurların serbest bırakılması ile Merkez Bankası temel politika aracı olarak faizleri (dolayısıyla likiditeyi) kullanmaya başlamıştır. Likidite ve faizler kontrol altında tutulmuş, bunun sağlanmasında ise Merkez Bankası, Hazine, kamu ve TMSF'deki bankalarla güçlü bir işbirliği içinde olmuştur. Bütün bu alınan tedbirler ve uygulanan politikalarla kurlarda belli bir istikrar sağlanmış faiz oranları düşüş trendine girmiş ve iç borçlanmanın sürdürülebilmesinde önemli başarı elde edilmiştir.

2.2. MALİ SİSTEMDE KAMUNUN ARTAN AĞIRLIĞI

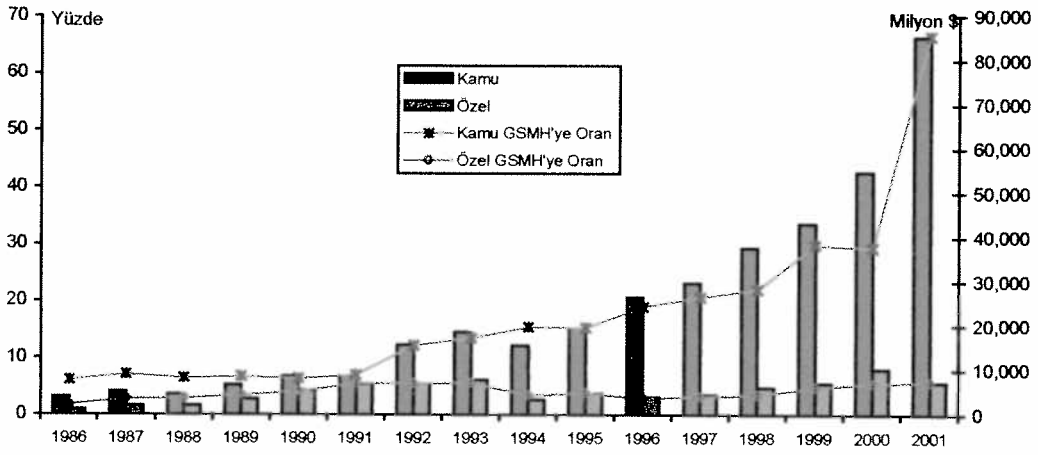
1980'li yıllarda sermaye piyasaları alanında yaşanan olumlu gelişmelere rağmen, bu yıllarda daha sonra mali sistem üzerinde önemli baskılar oluşturacak bazı eğilimler de oluşmaya başlamıştır. 1980'li yılların başından itibaren mali sistem üzerinde etkide bulunan en önemli gelişme, hükümetlerin kamu açıklarının finansmanında borçlanmayı tercih etmiş olmalarıdır. Böylece iç ve dış borçlar hızlı bir artış trendine girmiştir. Yurtiçi piyasalarda zaten yetersiz olan fonların kamu kesimi tarafından kullanımı arttıkça, Devletin mali piyasalardaki ağırlığı da artmış ve hızla özel kesimi bu piyasalardan dışlayan bir yapıya doğru ilerlenmiştir (crowding-out). İç borçlanmadaki artışla beraber reel faiz oranları da artarak son yıllarda birçok defa %25-30 gibi sürdürülemez bir düzeye çıkmıştır. Aslında diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle kıyaslandığında borç stokunun geldiği noktanın çok da yüksek olmadığı görülmektedir. Diğer ülkelere göre çok yüksek reel faiz (iç borçlanmada) oluşumunda, ekonomik istikrarsızlığın getirdiği belirsizlik ve bunun sonucunda borçlanma vadelerinin genelde çok kısa olması önemli etkenler olarak görülmektedir. Bu yapı içinde bankalar (ve hatta üretim şirketleri) yarattıkları kaynakların önemli bir kısmını kamu kağıtlarına yatırmaya başlamıştır. Böylece ekonomide yatırım ve üretim faaliyetleri üzerinde ciddi bir baskı oluşmuş ve ülke potansiyelinin önemli bir kısmını kullanamaz hale gelmiştir.

Kamunun mali piyasalarda artan ağırlığı menkul kıymet stoklarının gelişiminden de açık olarak izlenebilmektedir. Kamu menkul kıymetleri stokunun GSMH'ye oranı sürekli artarak, 1986'da %6.1'den 2000 yılında %29.3'e, 2001 yılında ise krizlerin ve bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasının getirdiği yüksek maliyetin etkisiyle %66.5'e yükselmiştir. Dönemler itibariyle bakıldığında, 1991'e kadar kamu menkul kıymetleri stokunun GSMH'ye oranının genel olarak sabit kaldığı, 1991'den sonra ise oranın hissedilir bir şekilde arttığı görülmektedir.

Özel sektör menkul kıymet stokunun GSMH'ye oranı ise, kamu menkul kıymetlerinin aksine 1991'e kadar istikrarlı bir şekilde artarak %1.8'den %5.5'e yükselmiştir. Bu yıldan sonra düşüş trendine giren oran, ancak son birkaç yılda tekrar artarak %5.7 düzeyine ulaşmıştır.

Böylece rakamlardan kabaca, kamunun piyasalardaki ağırlığının göreceli olarak az olduğu ve artmadığı dönemlerde özel sektör menkul kıymetlerinde bir canlanmanın gerçekleşebildiği, buna karşın kamunun payının önemli ölçüde arttığı dönemlerde ise özel sektör menkul kıymetlerinin baskı altında kaldığı sonucu çıkmaktadır.

Menkul Kıymet Stokları

Menkul Kıymet Stokları

	Kamu					Özel					Toplam			
	Trilyon TL	Milyar \$	Pay (%)	\$ Değ. % Değ.	GSMH Oranı (%)	Trilyon TL	Milyar \$	Pay (%)	\$ Değ. % Değ.	GSMH Oranı (%)	Trilyon TL	Milyar \$	\$ Değ. % Değ.	GSMH Oranı (%)
1986	3.1	4.1	76.8		6.1	0.9	1.2	23.2		1.8	4.0	5.3		7.9
1987	5.3	5.2	71.7	28.3	7.1	2.1	2.0	28.3	67.4	2.8	7.4	7.3	37.3	10.0
1988	8.4	4.6	68.9	-11.9	6.5	3.8	2.0	31.1	1.0	2.9	12.2	6.7	-8.3	9.5
1989	15.4	6.7	65.8	44.5	6.7	8.0	3.4	34.2	66.3	3.5	23.5	10.1	51.3	10.2
1990	25.3	8.6	61.1	29.4	6.4	16.1	5.5	38.9	58.1	4.1	41.5	14.1	39.2	10.5
1991	44.7	8.8	56.1	1.6	7.0	34.9	6.8	43.9	24.9	5.5	79.6	15.6	10.7	12.6
1992	134.8	15.7	69.0	79.0	12.2	60.6	7.0	31.0	3.0	5.5	195.5	22.8	45.6	17.7
1993	270.0	18.6	70.7	18.5	13.5	112.0	7.7	29.3	9.2	5.6	382.1	26.4	15.6	19.1
1994	597.9	15.5	82.0	-16.7	15.4	130.8	3.4	18.0	-56.0	3.4	728.7	18.9	-28.2	18.7
1995	1,202.3	19.6	80.3	26.5	15.3	295.4	4.8	19.7	42.0	3.8	1,497.7	24.5	29.3	19.1
1996	2,848.9	26.5	86.6	34.6	19.0	441.3	4.1	13.4	-15.2	2.9	3,290.3	30.6	24.8	22.0
1997	6,093.2	29.7	86.7	12.3	20.7	931.2	4.5	13.3	10.8	3.2	7,024.5	34.3	12.1	23.9
1998	11,789.1	37.6	86.1	26.7	22.0	1,898.7	6.0	13.9	33.5	3.5	13,687.9	43.7	27.6	25.6
1999	23,302.8	43.1	86.0	14.4	29.8	3,795.7	7.0	14.0	15.7	4.8	27,098.5	50.1	14.6	34.6
2000	36,802.2	54.7	84.3	27.0	29.3	6,867.9	10.2	15.7	45.5	5.5	43,670.2	65.0	29.6	34.8
2001	122,930.0	85.3	92.1	55.9	66.5	10,517.1	7.3	7.9	-28.5	5.7	133,447.1	92.6	42.6	72.2

Yıllar itibariyle özel kesim tarafından ihraç edilen menkul kıymet tutarlarına bakıldığında da, hisse senedi ihraçlarının yıllar itibariyle artarak 2000 yılında 4.8 milyar \$'a ulaştığı, borçlanma senetleri ihraçlarının ise 1990'lı yılların başından itibaren, temelde varlığa dayalı menkul kıymet kaynaklı olarak arttığı, ancak 1990'lı yılların sonuna doğru gerileyerek son yıllarda durma noktasına geldiği görülmektedir. Borçlanma senetlerinde sergilenen bu olumsuz tabloda, yüksek ve değişken enflasyon oranları ile yukarıda da değinildiği gibi kamu menkul kıymetlerinin piyasadaki artan ağırlığı belirleyici olmuştur. Bununla birlikte, piyasalarda kamunun ağırlığı nedeniyle oluşan baskıya rağmen, 1986'dan buyana hisse senedi ihracıyla reel sektöre aktarılan kaynak toplamının 22 milyar \$ gibi önemli sayılabilecek bir tutara ulaştığı görülmektedir.

Menkul Kıymet İhraçları**(Milyar TL)**

	Hisse Senedi*	MK YF Kat Belg. **	VDMK	Bank Bon. ve Banka Gar. Bon.	Diğer Borçlanma Sen.	Toplam
1986	102	0	0	60	112	274
1987	187	45	0	76	374	683
1988	364	53	0	238	482	1,138
1989	972	162	0	98	1,072	2,303
1990	4,107	855	0	330	981	6,273
1991	4,444	65	0	726	1,496	6,730
1992	5,323	92	14,481	770	16,344	37,010
1993	9,573	5,355	52,756	2,388	54,677	124,749
1994	37,553	2,203	42,299	2,025	42,947	127,027
1995	51,333	4,249	113,928	1,300	117,645	288,455
1996	102,202	8,945	41,629	2,362	45,737	200,876
1997	305,732	34,330	23,000	9,935	26,695	399,692
1998	696,822	131,423	11,000	0	13,533	852,778
1999	678,871	176,674	0	0	0	855,545
2000	3,007,974	2,767,908	0	12,471	0	5,788,353
2001	1,684,498	3,830,879	0	147,697	0	5,663,073

* Piyasa değeri

** 1998'e kadar nominal değer, 1998 ve sonrası piyasa değeri.

Menkul Kıymet İhraçları**(Milyon \$)**

	Hisse Senedi*	MK YF Kat Belg. **	VDMK	Bank Bon. ve Banka Gar. Bon.	Diğer Borçlanma Sen.	Toplam
1986	152	0	0	90	167	409
1987	218	53	0	89	437	796
1988	255	37	0	166	337	795
1989	458	76	0	46	505	1,085
1990	1,576	328	0	127	377	2,407
1991	1,064	16	0	174	358	1,612
1992	774	13	2,107	112	2,378	5,384
1993	867	485	4,780	216	4,954	11,304
1994	1,261	74	1,420	68	1,442	4,264
1995	1,122	93	2,491	28	2,572	6,307
1996	1,256	110	511	29	562	2,468
1997	2,010	226	151	65	176	2,628
1998	2,669	503	42	0	52	3,267
1999	1,616	421	0	0	0	2,036
2000	4,823	4,438	0	20	0	9,281
2001	1,375	3,126	0	121	0	4,621

* Piyasa değeri

** 1998'e kadar nominal değer, 1998 ve sonrası piyasa değeri.

Türk sermaye piyasalarında son 20 yılda yaşanan olumlu gelişmelere rağmen gelinen noktanın yine de çok tatmin edici olmadığı söylenebilir. Özellikle gelişmiş ülkelerle yapılan kıyaslamalar bunu daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Örneğin, Türkiye'de 2000 yılı

sonu hisse senedi piyasa kapitalizasyonunun GSYİH'ye oranı 0.35'dir. Bu oran gelişmiş ülkeler grubunda yeralan ABD, İngiltere, Almanya, İspanya ve Portekiz'de sırasıyla; 1.54, 1.85, 0.68, 0.91 ve 0.58'dir. (Sözkonusu oran Türkiye'de 2001 yılında 0.32 olarak gerçekleşmiştir.)

2.3. TÜRK SERMAYE PİYASASININ YAPISI

Türkiye'de sermaye piyasaları ile ilgili gelişmeler her ne kadar Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzansa da, sağlıklı ve düzenli işleyen bir yapı ancak 1980'lerden itibaren kurulabilmiştir

1981 yılında çıkarılan Kanunla kurulan Sermaye Piyasası Kurulumuz sermaye piyasaların düzenlenmesi, denetlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla yeni araçlar, kurumlar oluşturmuştur. İlk önceleri birincil piyasaların düzenlenmesi amacıyla çalışmalar yapılırken, bir yandan da ikincil piyasaların oluşturulması çalışmalarına hız verilmiş ve 1985 yılının sonunda "Kambiyo, Esham ve Tahvilat Borsası"nın İstanbul Menkul Kıymetler Borsası olarak yeniden açılmıştır.

1980'li yılların başlarındaki düzenlemelerle Türkiye'de sermaye piyasaları hızlı bir gelişim sürecini girmiş ve gerek birincil gerekse ikincil piyasalarla ilgili göstergelerde önemli iyileşmeler yaşanmıştır. Bu çerçevede ;

- Hisse senetleri İMKB'de işlem gören şirket sayısı İMKB'nin kurulduğu 1986 yılı sonunda 80 iken 2001 sonunda 309'a çıkmıştır.
- Hisse senetleri İMKB'de işlem gören şirketlerin piyasa değeri 1986 yılı sonunda 938 milyon \$ (709 milyar TL) iken 2001 itibarıyla 47.7 milyar \$'a (68,6 katrilyon TL'ye) ulaşmıştır.
- İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin yıllık işlem hacmi 1986 yılında 13 milyon \$ (9 milyar TL) iken bu rakam 2001 yılında 80.4 milyar \$ (93.1 katrilyon TL) olarak gerçekleşmiştir.
- İlki 1987 yılında kurulan yatırım fonlarının 2001 sonu itibarıyla sayısı 275'e portföy değerleri ise 3.2 milyar \$'a (4.7 katrilyon TL'ye) ulaşmıştır. Ayrıca toplam 21 yabancı yatırım fonu bulunmaktadır ve bunların Türkiye'de dolaşımda bulunan paylarının toplam değeri 2001 sonu itibarıyla 19.2 milyon \$'dır (28.7 trilyon TL).
- İlki 1991 yılında kurulan menkul kıymet yatırım ortaklıklarının 2001 Şubat itibarıyla sayısı 22'ye piyasa değerleri ise 89.4 milyon \$'a (129,6 trilyon TL'ye) yükselmiştir.

- SPK kaydına alınan hisse senedi tutarı (piyasa değeri ile) 1986 yılında 152 milyon \$ (102 milyar TL) iken, bu rakam yıllar itibariyle artarak 2001 yılında 1.4 milyar \$ (1.7 katrilyon TL) olarak gerçekleşmiştir.
- 2001 sonu itibariyle Kurulumuz kaydı altında 309'u borsaya kote olmuş, toplam 843 anonim şirket bulunmaktadır. Bunun yanında, 186 aracı kuruluş, 14 adet portföy yönetim şirketi ve 77 bağımsız denetim şirketi bulunmaktadır.

SPK DENETİMİNDE BULUNAN KURULUŞLAR
(Aralık 2001 sonu itibariyle)

	Şirket Sayısı	Piyasa Kapitalizasyonu (Portföy Değeri) (Trilyon TL)	Piyasa Kapitalizasyonu (Portföy Değeri) (Milyon \$)
1.Hisse senedi ihracından dolayı SPK kaydında bulunan şirketler	843		
Hisse senetleri Borsa'da işlem gören şirketler	309	68.603,0	47.689
2.Aracı Kuruluşlar	186		
○ Aracı Kurumlar	130		
○ Bankalar	56		
3.Yatırım Fonları	275	4.756	3.200
○ A Tipi	158		
○ B Tipi	117		
4.Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları	22	129,6	89,4
5.Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	8	871,9	600,1
6.Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	1	3,9	2,7
7.Yabancı Yatırım Fonları	21	28,7	19,2
8.Portföy Yönetim Şirketleri	14		
9.Bağımsız Denetim Firmaları	77		
10.İstanbul Menkul Kıymetler Borsası			
11.İstanbul Altın Borsası			
12.Takasbank			

3. SERMAYE PİYASASI KURULU

Sermaye Piyasası Kurulu (Kurul) 1981 yılında 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulmuştur. Yetkilerini kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak kullanan Kurul bir başkan ve altı üyeden oluşmakta, idari ve mali özerkliğe sahip bulunmaktadır. İlgili olduğu bakan, Başbakan tarafından görevlendirilen Devlet Bakanı'dır. Merkezi Ankara'da olan Kurulun İstanbul'da bir temsilciliği bulunmaktadır.

3.1. AMAÇ VE FONKSİYONU

Kurul, tasarrufların menkul kıymetlere yatırılarak halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamak ve sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını, düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulmuştur.

Kurulun temel görevleri:

- Sermaye piyasası araçlarının ihracını, halka arz ve satışını düzenlemek ve denetlemek;
- Sermaye piyasası araçlarını Kurul kaydına almak ve kamu yararının gerektirdiği hallerde bunların halka arz ve satışını geçici olarak durdurmak;
- Kamunun zamanında, yeterli ve doğru aydınlatılmasını sağlamak amacıyla genel ve özel nitelikte kararlar almak ve her türlü mali tablo ve raporlar ile bunların bağımsız denetimlerinin, sermaye piyasası araçlarının halka arzında yayımlanacak izahname ve sirkülerin ve araçların değerini etkileyebilecek önemli bilgilerin kapsamını, standartlarını ve ilan esaslarını tespit etmek;
- Sermaye piyasasında faaliyet gösteren kurumlar, borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasaların faaliyetlerini izlemek ve denetlemek;
- Sermaye piyasasını ilgilendiren her türlü yayın, duyuru ve reklamları izlemek, yanıltıcı ilan ve reklamları yasaklamak;
- Çağrı yoluyla hisse senedi toplanması ve vekaleten oy vermeye ilişkin esasları belirlemek;
- Vadeli işlem sözleşmeleri ve bunların işlem göreceği borsalarda faaliyet gösterecek kurumları düzenlemek;
- Menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme, açığa satış ve repo işlemlerini düzenlemek;
- Sermaye piyasası araçlarının takası, saklanması veya kaydi değer haline getirilmesi ve derecelendirilmesini düzenlemek ve denetlemek;

- İlgili Bakanca istenecek incelemeleri yapmak; çalışmaları hakkında Bakana rapor vermek; sermaye piyasası ile ilgili mevzuat değişiklikleri hakkında önerilerde bulunmak ,
 - Sermaye piyasasının gelişmesini teminen yeni sermaye piyasası kurumlarına ilişkin kuruluş, faaliyet, tasfiye ve sona erme esaslarını belirlemek ve bunları denetlemek,
 - Gayrimenkullerin değerlemesini yapabilecek ekspertiz kurumlarından sermaye piyasasında faaliyette bulunacaklara ilişkin şartları belirlemek ve bu şartlara uyan kuruluşları listeler halinde ilan etmek,
 - Sermaye piyasasında medya ve elektronik ortam da dahil yatırım tavsiyelerinde bulunacak kişi ve kuruluşların uyacakları ilke ve esasları belirlemek,
 - Sermaye piyasası faaliyetinde bulunacaklar, bu maddenin (r) bendi kapsamında faaliyet gösterecek kişi ve kuruluşlar ile sermaye piyasası kurumlarının yönetici ve diğer çalışanlarının mesleki eğitimi, mesleki yeterliliği ve mesleki ehliyetlerini gösterir sertifika verilmesine ilişkin esasları belirlemek, bu amaçlarla merkez kurmak ve faaliyet esaslarını belirlemek,
 - İnternet de dahil, her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamı ve benzeri araçlar üzerinden gerçekleştirilen ihraç ve halka arzlar ile sermaye piyasası faaliyetleri ve işlemlerini; genel hükümler çerçevesinde bu Kanun kapsamına giren işlemlerde elektronik imza kullanım esaslarını düzenlemek ve denetlemek,
 - Kanuna tabi anonim ortaklıkların genel kurullarında birikimli oy kullanılabilmesine ilişkin düzenlemeleri yapmak,
 - Yabancı ülkelerin sermaye piyasalarında düzenleme ve denetime yetkili muadili kuruluşlar ile sermaye piyasalarıyla ilgili her türlü işbirliği yapmak ve bilgi alışverişinde bulunmak,
- olarak Kanunla belirlenmiştir.

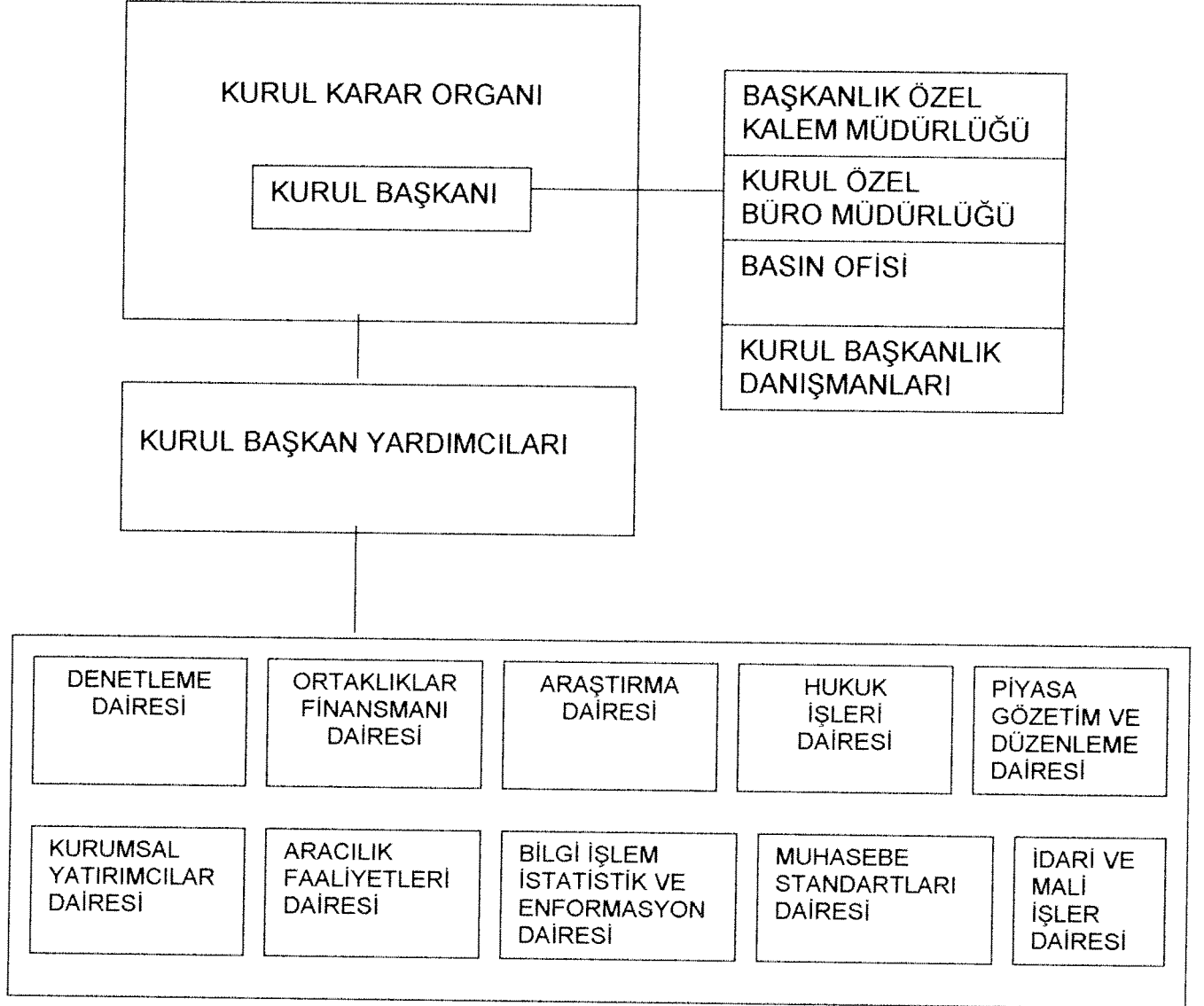
3.2. ORGANİZASYON

Sermaye Piyasası Kurulu, Kurul Başkanı ve üyelerinin oluşturduğu Kurul Karar Organı ile Bakana bağlı olarak Kurul faaliyetlerini yürüten hizmet birimlerinden oluşmaktadır.

Kurul Başkanı hem Karar Organının hem de yürütmenin başıdır. Kurul Başkan Yardımcıları hizmet birimleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla görevlidir. Kurulun temel hizmet birimleri Denetleme Dairesi, Ortaklıklar Finansmanı Dairesi, Aracılık

Faaliyetleri Dairesi, Kurumsal Yatırımcılar Dairesi, Piyasa Gözetim ve Düzenleme Dairesi, Araştırma Dairesi, Muhasebe Standartları Dairesi, Hukuk İşleri Dairesi, Bilgi İşlem İstatistik ve Enformasyon Dairesi, İdari ve Mali İşler Dairesi ile Kurul Özel Bürosundan oluşmaktadır.

ORGANİZASYON ŞEMASI

3.3. BÜTÇE

Bütçe; Kurulca hazırlanır ve Karar Organı tarafından, en geç ait olduğu takvim yılı başından önce onaylanarak yürürlüğe konulur. 2001 bütçesi 17 trilyon TL. olarak yapılmış, tasarruf uygulamaları sonucu bunun 15 trilyon TL.'lik kısmı harcanmıştır. Kurulumuzun 2001 yılı gelir gider hesapları hakkındaki ayrıntılı bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

KURULUMUZUN 2001 YILI GELİR VE GİDERLERİ (Milyon TL.)

GELİRLER		
Gelirin Türü	Bütçe Ödeneği	Gerçekleşen
Hazine Yardımı	1,0	0
Yasal Gelirler	9.000.000,0	14.031.356,7
Diğer Çeşitli Gelirler	1,0	396.993,7
Gelirler Toplamı	9.000.002,0	14.428.350,4
2000 Yılından Devreden Nakit	7.999.998,0	9.153.197,8
TOPLAM	17.000.000,0	23.581.548,2
GİDERLER		
Giderin Türü		
Personel Ücretleri	8.310.000,0	7.886.371,5
Ek Çalışma Karşılıkları	130.000,0	111.499,8
İkramiye Ödül ve Hizmet Armağanı Ödemeleri	2.050.000,0	2.048.803,5
Sosyal Yardımlar	614.000,0	490.840,0
Yolluklar	350.000,0	335.377,5
Emekli Sandığına Ödemeler	100.000,0	87.806,0
Malzeme, Kitap, Diğer Yayın Giderleri	340.000,0	296.302,0
Dışardan Sağlanan Fayda ve Hizmetler	800.000,0	793.891,5
Vergi Resim Harç Sigorta Giderleri	1.050.000,0	1.042.124,3
Mahkeme Noter Giderleri ve Vekalet Ücretleri	50.000,0	21.963,4
Eğitim ve Sosyal Tesis Giderleri	300.000,0	170.625,1
Yönetim Giderleri	100.000,0	71.090,5
Diğer Çeşitli Giderler	55.000,0	9.431,1
Maddi Duran Varlıklar	500.000,0	171.516,6
Borç Ödemeleri	2.251.000,0	1.522.330,4
TOPLAM	17.000.000,0	15.059.973,2

Kurulun bütün giderleri, emrinde kurulan özel bir hesaptan karşılanır.

İhraçcılar bu hesaba, Kurulca kayda alınan, satışı yapılacak sermaye piyasası araçlarının ihraç değerinin binde üçü tutarında ücret yatırmak zorundadırlar. Bu oran gerektiğinde Bakanlar Kurulunca azaltılabilir.(30.09.1996 tarih ve 96/8571 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının eki Karar uyarınca bu oran binde ikiye indirilmiştir.)

Öte yandan borsaların kotasyon ücreti, tescil ücreti ve borsa payından oluşan gelirlerinin %5'i Kurul bütçesine gelir olarak kaydedilir.

Kanunda Kurulun gelirleri Kurulun giderlerini karşılamaya yetmediği takdirde, açığın Hazine Müsteşarlığı Bütçesinden verilecek yardımlarla karşılanması öngörülmüş olmasına rağmen, 1992 yılından beri Hazine yardımı alınmamıştır.

3.4. PERSONEL

Kurul personeline ilişkin hak ve yükümlülükler, Bakanlar Kurulu tarafından 24 Ağustos 1982 tarih ve 17792 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sermaye Piyasası Kurulu Personel Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

Kurul Personeli için tesis edilecek hizmet sınıfları ile personelin dahil oldukları sınıflara ve öğrenim durumlarına göre bu sınıfların giriş ve yükselinebilecek derece ve kademelerine ilişkin ortak hükümler, Devlet Memurları Kanununun 36. maddesinde öngörülen esaslara göre belirlenir.

Sermaye Piyasası Kurulu Devamlı Personeli ile emekliliğe tabi görevlerden Kurul Başkanlığı ve üyeliklerine atananlar hakkında 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile ek ve değişikliklerine ilişkin hükümler uygulanır.

Bu düzenlemelere göre Kurul hizmetleri, yarışma sınavı ile mesleğe başlayan ve yeterlik sınavından sonra uzman unvanını alan kariyer meslek personeli eliyle yürütülmektedir.

PERSONEL DURUMU

ÜST YÖNETİM	21
Kurul Başkan Yardımcısı	4
Daire Başkanı	6
Daire Başkan Yardımcısı	6
Danışman	5
MESLEK PERSONELİ	120
Başuzman	25
Uzman	86
Başuzman Hukukçu	2
Uzman Hukukçu	7
MESLEK PERSONELİ YARDIMCISI	82
Uzman Yardımcısı	68
Uzman Hukukçu Yardımcısı	14
İDARİ PERSONEL	180
GENEL TOPLAM	403

PERSONELİN YÜKSEK LİSANS, DOKTORA VE YABANCI DİL BİLGİLERİ

YÜKSEK LİSANS	67
Master	57
Doktora	9
Doçent	-
Profesör	1

Üst yönetim, meslek personeli ve meslek personeli yardımcılarının tamamı en az bir yabancı dil bilmektedir.

4. SERMAYE PİYASASI KURULU 2001 YILI FAALİYETLERİ

Sermaye Piyasası Kurulu 2001 yılı içinde 61 kez toplanarak faaliyet alanları ile ilgili çeşitli konularda 1803 adet Kurul kararı almıştır.

4.1. DÜZENLEME

4.1.1. GENEL OLARAK

Sermaye Piyasası Kurulu'nun temel fonksiyonlarından birisi piyasaya ilişkin düzenlemeler yapmaktır. Kurul bu bağlamda Kanunla kendisine verilen yetki çerçevesinde sermaye piyasası kurumlarına, araçlarına, piyasaya, yatırımcıları korumaya ilişkin düzenlemeler yapmaktadır.

- “Altın, Gümüş ve Platin Bonolarının Kurul Kaydına Alınmasına İlişkin Esaslar Tebliği”de 26.12.2001 tarih ve 24622 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Tebliğ ile yatırımcılar için kıymetli madenlere dayalı yeni bir finansal aracın piyasaya kazandırılması ve Altın Borsası’nın gelişimine de katkı sağlanması amaçlanmıştır.
- “Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” 28.11.2001 tarih ve 24597 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Tebliğ ile Ülkemizde yaşanmakta olan enflasyonist ortamın mali tablolar üzerindeki bozucu etkisinin ortadan kaldırılarak, doğru ve gerçeğe uygun mali tabloların düzenlenmesi ve ilanının sağlanması amaçlanmaktadır.
- “Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Olan Halka Açık Anonim Ortaklıkların Temettü ve Temettü Avansı Dağıtımında Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ” 13.11.2001 tarih ve 24582 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Tebliğ ile halka açık şirketlerin temettü düzenlemelerine açıklık kazandırılmış, temettü oranı değiştirilmiş, hisse senetleri borsada işlem görmeyen şirketlere de temettünün sermayeye ilavesi suretiyle dağıtılması imkanının getirilmiş ve Sermaye Piyasası Kanununda yer alan temettü avansı hususun esasları ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.
- “Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” 13.11.2001 tarih ve 24582 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Tebliğ ile grupların mali yapılarının bütün halinde görülebilmesi ve uluslararası düzenlemelere uyumun sağlanması amaçlanmıştır.

- “Yatırımcıları Koruma Fonu Yönetmeliği” 21.06.2001 tarih ve 24439 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yatırımcıları Koruma Fonu ile sermaye piyasası yatırımcılarının, özellikle de küçük yatırımcıların aracı kurumların mali durumlarının bozulması nedeniyle zarara uğramasını önleyici bir sistemin oluşturulması amaçlanmıştır.
- “Aracı Kurumların Tedrici Tasfiye Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” 21.06.2001 tarih ve 24439 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik ile mali durumları bozulan ve haklarında tedrici tasfiye kararı verilen aracı kurumların malvarlığını aynen veya nakde çevirmek suretiyle, sermaye piyasası faaliyetleri nedeniyle müşterilerine karşı olan nakit ödeme ve sermaye piyasası aracı teslim yükümlülüklerini tasfiye etmek amaçlanmaktadır.
- “Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esaslarına İlişkin Yönetmelik” 21.06.2001 tarih ve 24439 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikle Sermaye Piyasası Kanununun 10/A maddesi uyarınca kaydileştirmeyi gerçekleştirecek, sermaye piyasası araçlarının kaydını tutacak ve yatırımcıları koruma fonunu yönetecek Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.’nin kuruluş ve faaliyet esasları düzenlenmiştir.
- “Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik “ 23.02.2001 tarih ve 24327 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Vadeli işlem piyasalarına ilişkin düzenleme ile fiyat, faiz, kur ve benzeri risklerden korunmak için yatırımcılara kullanılabilecekleri türev araçların sunulması amaçlanmıştır.
- “Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği Statüsü” 11.02.2001 tarih ve 24315 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Birliğin kuruluşu ile sermaye piyasaları ve aracılık faaliyetlerinin gelişmesi, aracı kuruluşların disiplinli çalışması, haksız rekabetin önlenmesi ve aracı kuruluşların mesleki konularda bilgilendirilmesi amaçlanmıştır.

4.1.2. YATIRIMCILARI KORUMA FONU VE TEDRİCİ TASFİYE

Sermaye piyasamızda 1980’li yılların başında yaşanan ve çok sayıda tasarruf sahibinin zarar görmesine yol açan bankerler krizinden sonra, yatırımcıların piyasaya olan güvenlerinin tekrar kazandırılması ve tasarrufların sermaye piyasalarına yönlendirilmesi oldukça zorlu çabalardan sonra mümkün olabilmektedir. Bugün gelinen noktada, sermaye piyasalarına olan

güveni daha da arttırmak ve bu piyasadaki yatırımcıları aracı kuruluşlardan kaynaklanan risklere karşı korumak önem kazanmıştır. Bu çerçevede, 21.06.2001 tarih ve 24439 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelik hükümleri çerçevesinde oluşturulan Yatırımcıları Koruma Fonu piyasamız için önemli bir adım teşkil etmektedir. Fon, sermaye piyasası yatırımcılarının, özellikle de küçük yatırımcıların aracı kurumların mali durumlarının bozulması nedeniyle zarara uğramasını önleyici bir sistemin oluşturulması konusunda önemli bir görevi yerine getirecektir.

Yatırımcı Koruma Fonu tarafından yerine getirilecek bir başka önemli görev de tedrici tasfiye işlemlerinin yürütülmesidir. Genel hükümler çerçevesinde yürütülen tasfiye prosedürünün sermaye piyasasının yapısına uymayarak uzun bir süreci gerektirmesi, geçen süre içerisinde yatırımcıların mağdur olmalarına ve piyasadaki güven ilkesinin zedelenmesine sebep olmuş ve sermaye piyasasının sağlıklı temeller üzerinde işleyebilmesini sağlamak bakımından, başta aracı kurumlar olmak üzere sermaye piyasası kurumlarına özel bir tasfiye yöntemi belirlenmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu çerçevede, 21.06.2001 tarih ve 24439 sayılı Resmi Gazete’de yayımlan Aracı Kurumların Tedrici Tasfiye Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile sermaye piyasasına yönelik olarak özel bir tasfiye yöntemi belirlenmiştir. Özel bir tasfiye yöntemi olan tedrici tasfiyede, Türk Ticaret Kanununun, İcra ve İflas Kanununun ve diğer mevzuatın tasfiyeye ilişkin hükümleri uygulanmayacaktır.

Tedrici tasfiyenin amacı; mali durumları bozulan ve haklarında tedrici tasfiye kararı verilen aracı kurumların malvarlığını aynen veya nakde çevirmek suretiyle, sermaye piyasası faaliyetleri nedeniyle müşterilerine karşı olan nakit ödeme ve sermaye piyasası aracı teslim yükümlülüklerini tasfiye etmektir.

4.1.3. VADELİ İŞLEMLER

Sermaye piyasaları gelişmiş ülkelerde spot piyasaların yanında vazgeçilmez bir unsur olarak görülen vadeli işlem piyasalarının eksikliği ülkemizde uzun yıllardan beri hissedilmiştir. Özellikle 1980’li yıllarda finansal piyasalarda yaşanan liberalleşme sonucunda ülkemizde fiyatların serbestçe belirlenmeye başlaması, doğal olarak finansal araçlara yatırım yapanlar için bazı riskleri de beraberinde getirmiştir. Vadeli işlem piyasaları fiyat, faiz, kur ve benzeri risklerden korunmak için yatırımcılarca kullanılabilecek türev araçları sunarak önemli bir risk yönetim aracı olacaktır. Bu durum, sadece vadeli işlemlere konu olan finansal araçlar için değil, emtia ve tarım ürünleri için de geçerlidir.

Sermaye Piyasası Kanununun 40'ıncı maddesinde 18 Aralık 1999 tarihinde yapılan değişiklikle, vadeli işlemler konusundaki yasal boşluklar giderilerek, münhasıran vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile her türlü türev araçların işlem göreceği borsaların kurulmasına olanak tanınmıştır. Bu çerçevede, 23.02.2001 tarih ve 24327 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik ile ülkemizde vadeli işlem ve opsiyon borsalarının kurulması için gerekli hukuki alt yapının çatısı oluşturulmuştur.

4.1.4. İMKB VADELİ İŞLEMLER PİYASASI

1999 yılı Aralık ayında IMF ile yapılan stand-by anlaşması çerçevesinde oluşturulan ekonomik programın önemli ayaklarından birini de döviz çıpası olarak adlandırılan ve dövizin değerinin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından önceden açıklanarak belirlendiği kur rejimi oluşturmaktaydı. Ancak, ekonomimizde Kasım ve Şubat aylarında yaşanan krizler sonrasında sözkonusu sistem yerine döviz kurunun piyasada serbest olarak belirlenmesine dayanan dalgalı kur rejimi benimsenmiştir. Bu doğrultuda gerek finansal kesimin gerek reel sektörün döviz ile ilgili işlemlerinde geleceğe yönelik belirsizlikler artmıştır.

Dalgalı kur rejimi altında döviz arz ve talebine taraf olan kuruluşların karşı karşıya kaldıkları kur riskini etkin bir şekilde yönetebilmeleri ve döviz fiyatlarındaki aşırı hareketlerin piyasa kuralları çerçevesinde dengelenebilmesi için vadeli piyasaların işlerlik kazanması gereği ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede dövize dayalı vadeli işlem sözleşmelerinin İMKB bünyesinde işlem görmesine imkan sağlamaya yönelik olarak gerekli mevzuat hazırlanmış ve İMKB Vadeli İşlemler Piyasası İşlem ve Üyeliğine İlişkin Yönetmelik ile İMKB Vadeli İşlemler Piyasası Takas Merkezi Üyeliği ve İşlemlerine İlişkin Yönetmelik 19.07.2001 tarih ve 24467 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kurulumuzun TCMB, İMKB ve Takasbank ile birlikte yürüttüğü çalışmalar sonucunda 15.8.2001 tarihinde İMKB Vadeli İşlemler Piyasası bünyesinde dövize dayalı vadeli işlem sözleşmeleri işlem görmeye başlamıştır. Sözkonusu piyasa henüz yeterli büyüklüğe ulaşmamış olmakla birlikte, geliştirilmesi için sürdürülmekte olan çalışmaların tamamlanması ile hem finansal kesimin hem de reel sektörün maruz kaldığı risklerin yönetilmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

4.2. KAYDA ALMA

Kayda Almanın Amacı ve Süreci

Sermaye Piyasası Kanununun 4'üncü maddesi uyarınca, ihraç ve halka arz olunacak sermaye piyasası araçlarının Kurul'a kaydettirilmesi zorunludur. Kamuyu aydınlatmanın esas olduğu kayda alma sisteminde, sermaye piyasası aracı ihracı için yapılan başvurular, izahname ve sirkülerlerin ortaklık ve halka arz olunacak sermaye piyasası aracına ilişkin, mevzuatta öngörülen bilgileri içerip içermediği dikkate alınarak, kamunun aydınlatılması çerçevesinde incelenir. İhraç başvurusunun incelenmesi hukuki ve mali boyutları dikkate alınarak gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında ilk halka arz başvurularının tamamında, diğer ihraçlar için ise gerekli görüldüğü zamanlarda ilgili ortaklığın merkez ve tesislerinde inceleme yapılmaktadır.

İncelemeler sonucunda açıklamaların yeterli olmadığı ve gerçeği dürüst biçimde yansıtmayarak halkın istismarına yol açacağı sonucuna varılırsa, gerekçe gösterilerek, başvuru konusu sermaye piyasası araçlarının Kurul kaydına alınmasından imtina edilebilir. Ancak Kurul tarafından sermaye piyasası araçlarının kayda alınması resmi bir teminat niteliği taşımamaktadır.

Bu kapsamda 2001 yılında, halka arz veya ihraç olunacak hisse senetlerinin (Anonim Ortaklıklar, Menkul Kıymet, Gayrimenkul ve Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıkları tarafından), banka bonolarının (Mevduat kabul etmeyen bankalar tarafından) ve katılma belgelerinin (yatırım fonları tarafından) Kurulumuz kaydına alınması başvuruları değerlendirilmiştir. Kayda alma başvuruları ve sonuçları hakkında aşağıda rakamsal bilgi verilmektedir.

2001 Yılındaki Kayda Alma Başvuruları ve Sonuçları

Başvurunun Türü	Yapılan Başvuru Sayısı	Sonuçlandırılan Başvuru Sayısı
Hisse Senedi	185	197
-Halka Açık Anonim Ortaklıklar	176	189
-Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	7	6
-Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları	2	2
Tahvil	-	-
Katılma Belgeleri	55	46
Banka Bonosu	2	1
Toplam (*)	242	244

(*)Sonuçlanan başvuruların, yapılan başvurulardan fazla olması bir önceki yıldan gelen başvurulardan kaynaklanmaktadır.

4.3. VERİLEN İZİNLER

4.3.1. ARACI KURULUŞLARA YÖNELİK İZİNLER

Sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını ve tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını teminen, sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunacak aracı kuruluşların faaliyette bulunabilmeleri için gerekli koşullar Kurulumuzca belirlenmektedir. Bu kapsamda;

- Aracı kurum ve bankaların sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmaları,
 - Aracı kurumların merkez dışı örgüt açmaları,
 - Ortaklık yapılarının değişmesi,
 - Esas sözleşmelerinde değişiklik yapılması,
- Kurulumuz iznine tabi bulunmaktadır.

Mevcut durumda Kurulumuz iznine tabi olarak gerçekleştirilebilen faaliyetler ile bu faaliyetleri gerçekleştirebilecek kurumlara ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Faaliyet Konusu	Aracı Kurumlar	Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar (Yatırım Bankaları)	Ticari Bankalar	Kıymetli Maden Aracı Kuruluşları	Yetkili Müesseseler
Alım Satım Aracılığı	√	√ (Borsa dışında)	√(Borsa dışında)		
Halka Arza Aracılık	√	√			
Menkul Kıymetlerin Geri Alma veya Satma Taahhüdü ile Alım Satımı (Repo-Ters Repo)	√	√	√		
Portföy Yöneticiliği	√	√			
Yatırım Danışmanlığı	√	√			
Kredili Menkul Kıymet, Açığa Satış ve Menkul Kıymetlerin Ödünç Alma ve Verme İşlemleri	√				
Türev Araçların Alım Satımına Aracılık			√		
Altın ve Döviz Dayalı Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Alım Satımına Aracılık	√	√	√	√	√

Bu çerçevede, yukarıda yer alan faaliyet konularına ilişkin izin başvuruları Kurulumuz uzmanlarınca incelenmekte ve karara bağlanmak üzere Kurul Karar Organına sunulmaktadır.

2001 yılı içerisinde aracı kuruluşlar tarafından Kurulumuza iletilen izin başvurularına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

2001 Yılında Aracı Kuruluşların Başvuruları

Yapılan Başvurunun Türü	Başvuru Sayısı	Sonuçlanan Başvuru Sayısı
Faaliyet İzni Başvuruları	50	49
Merkez Dışı Örgüt Başvuruları	85	79
Ortaklık Yapısı Değişikliği	59	50
Aracı Kurumların Esas Sözleşme Tadili	208	204
TOPLAM	402	382

4.3.2. KOLLEKTİF YATIRIM KURULUŞLARINA İLİŞKİN İZİNLER

Kollektif yatırım kuruluşlarının işleyişleri ile kamuyu aydınlatma esaslarının daha sağlıklı ve şeffaf bir şekilde yerine getirilmesi amacıyla, kollektif yatırım kuruluşlarından;

- Yatırım fonlarının kuruluş, içtüzük, kurucu ve tür değişiklikleri, birleşme ile tasfiyeleri,
- Menkul kıymet/gayrimenkul yatırım ortaklıklarının kuruluş/dönüşüm, esas sözleşme değişikliği, KSS tavan artırımı ile portföy işletmeciliği yetki belgesi,
- Portföy yönetim şirketlerinin ise kuruluş, faaliyet, portföy işletmeciliği ve yatırım danışmanlığı yetki belgesi alması,
- Kurul iznine tabi bulunmaktadır. Buna göre söz konusu kuruluşlar tarafından Kurul'a yapılan başvurulara ilişkin dağılım aşağıda yer alan tabloda verilmektedir.

2001 Kollektif Yatırım Kuruluşlarının Başvuruları

Başvurunun Türü	Yatırım Fonu		Yatırım Ortaklığı		Gayrimenkul YO		Portföy Yönetim Şir.		TOPLAM	
	Yapılan Başvuru	Sonuçlanan Başvuru	Yapılan Başvuru	Sonuçlanan Başvuru	Yapılan Başvuru	Sonuçlanan Başvuru	Yapılan Başvuru	Sonuçlanan Başvuru	Yapılan Başvuru	Sonuçlanan Başvuru
Kuruluş/ Dönüşüm	12	12			4	3	5	4	21	19
İçtüzük/Esas Söz. Değ.	82	81			4	4			86	85
Tür Değişikliği	38	32							38	32
Fon Birleşmesi	7	7							7	7
Tasfiye	2	2							2	2
Kurucu Değişikliği	1	1							1	1
KSS Tavan Artırımı			2	1	3	2			5	3
Portföy İşletmeciliği Yetki Belgesi					1	1			1	1
Faaliyet İzni							4	1	4	1
Yatırım Danışmanlığı Yetki Belgesi							2	2	2	2
TOPLAM	142	135	2	1	12	10	11	7	167	153

4.3.3. HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKLARA İLİŞKİN İZİNLER

Gerek hisse senetleri borsada işlem gören, gerekse diğer halka açık anonim ortaklıkların sermaye artırım prosedürünün kolaylaştırılması ve halka açık anonim ortaklıkların çeşitli işlemlerinde hissedarlarının korunmasını teminen;

- Kayıtlı sermaye sistemine geçiş ve kayıtlı sermaye tavanının yükseltilmesi,
- Birleşme, devir ve bölünmeleri,
- Esas sözleşme değişiklikleri,
- Çağrı yoluyla hisse senedi veya vekalet toplanması, çağrıda bulunmadan muafiyet talepleri,

Kurulumuz iznine tabi bulunmaktadır. Bu çerçevede, halka açık anonim ortaklıklar tarafından Kurul'a yapılan başvurular hakkında aşağıda bilgi verilmektedir.

2001 Yılında Halka Açık Anonim Ortaklıkların Başvuruları

Başvurunun Türü	Yapılan Başvuru Sayısı	Sonuçlandırılan Başvuru Sayısı
KSS'e geçiş ve Tavan Yükseltme	75	70
Birleşme Devir Bölünme	6	9
Çağrıda Bulunma ve Çağrıdan Muafiyet	19	29
Esas Sözleşme Değişiklikleri	212	212
Toplam	312	320

4.3.4. BAĞIMSIZ DENETİM KURULUŞLARINA İLİŞKİN İZİNLER

Bağımsız denetim kuruluşları, ortaklıkların ve sermaye piyasası kurumlarının kamuya açıklanacak veya Sermaye Piyasası Kurulu tarafından istenecek mali tablolarının, genel kabul görmüş muhasebe kavram, ilke ve standartlarına uygunluğu ile bilgilerin doğruluğunun ve gerçeği dürüst bir biçimde yansıtıp yansıtmadığının, denetçileri vasıtasıyla denetim ilke ve kurallarına göre, defter, kayıt ve belgeler üzerinden incelenmesinden ve tespit edilen sonuçların rapora bağlanmasından sorumludur.

Bu yetki çerçevesinde, sermaye piyasasında bağımsız denetim faaliyetinde bulunmak isteyen şirketlerin başvuruları Kurulumuzca değerlendirilmektedir. 2001 yılında yapılan 6 adet kuruluş başvurusu değerlendirilerek sonuçlandırılmış, Kurulumuzun listesinde yer alan şirketlerin sayısı 77'ye ulaşmıştır.

4.3.5. DERECELENDİRME KURULUŞLARINA İLİŞKİN İZİNLER

Sermaye piyasasında borçluluğu temsil eden menkul kıymetlerin ana para ve faiz ödemelerinin zamanında yapılıp yapılamayacağına ve ihraç edilen menkul kıymetin ve ihraççı kuruluşun riskinin diğer menkul kıymetler ve ihraççı kuruluşların risklerine göre sınıflandırılmasına ilişkin tarafsız bir değerlendirme olan derecelendirme faaliyeti Kurulumuzca yetkilendirilen derecelendirme kuruluşlarınca yerine getirilmektedir.

Ülkemizde kurulan tek bir derecelendirme kuruluşu bulunmaktadır (Fitch Ratings Finansal Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.). Ayrıca, Kurulumuzca 3 adet uluslararası derecelendirme kuruluşunun Türkiye’de derecelendirme faaliyetinde bulunması kabul edilmiştir (Standard and Poor’s Corp., Moody’s Investors Service Inc., Fitch Ratings Limited).

4.4. GÖZETİM

Sermaye piyasasında gözetim faaliyetleri, yatırımcıların korunması, piyasaların adil, etkin ve şeffaf bir biçimde işlemesinin güvence altına alınması ve sistemik riskin azaltılması amaçlarıyla,

- Halka açık anonim ortaklıklar ile sermaye piyasası işlemlerinin ve kurumlarının izlenmesi suretiyle mevzuata aykırı fiillerin ve muhtemel risklerin tesbit edilerek mevzuat çerçevesinde işleme tabi tutulması,
- Gözetim faaliyetleri sırasında yapılan tespitler ve uygulamada karşılaşılan sorunlar çerçevesinde mevzuatta gerekli düzenlemelerin yapılması, suretiyle gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda, 2001 yılı içerisinde Kurulumuzca yürütülen gözetim ve izleme faaliyetlerinin sonuçları hakkındaki bilgiler aşağıda yer almaktadır.

4.4.1. HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKLARIN GÖZETİMİ

Mali Tabloların Revizyonu

Halka açık anonim ortaklıklardan hisse senetleri borsalarda işlem görenler üçer aylık dönemler itibariyle, diğerleri ise yılda bir defa mali tablolarını kamuya duyurmak ve bir örneğini Kurulumuza iletmek zorundadır. Bunun yanında, Borsa şirketlerinin yıllık ve altı

aylık mali tabloları, diğer halka açık şirketlerin yıllık mali tabloları bağımsız denetime tabi tutulmakta ve bağımsız denetçilerin mali tablolara ilişkin görüşü de kamuya duyurulmaktadır.

2001 yılında, hisse senetleri İMKB’de işlem gören halka açık anonim ortaklıkların, 31.12.2000 ve 30.06.2001 hesap dönemlerine ilişkin mali tablolarının gözetimleri (banka ve sigorta şirketlerinin gözetim çalışmaları SPKn 50’nci maddesi hükmü çerçevesinde) yapılmış, Kurulumuz muhasebe standartlarına uyum izlenerek, gereken durumlarda şirketler uyarılmış, mali tablolarda düzeltme yaptırılmıştır. Bu çerçevede 552 adet revizyon raporu düzenlenmiştir.

Özel Durumların İzlenmesi

Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek önemli olay ve gelişmelerde kamuya açıklanacak özel durumların esasları Kurul tarafından düzenlenmiş olup, bu kapsamda ortaklar ve/veya ihraççılar sermaye yapısı, duran varlıklar, faaliyetler, mali yapı ve iştirakler gibi çeşitli konulardaki önemli değişiklikleri kamuya duyurmakla yükümlüdürler.

Halka açık anonim ortaklıkların kamuya açıkladıkları özel hal bildirimleri izlenmekte; açıklama yapılması gerektiği halde bu yükümlülüklerini yerine getirmeyenler hakkında yapılacak işlemler belirlenmekte ve uygulanması sağlanmaktadır. Hisse senetleri borsada işlem gören anonim ortaklıkların hisse senedi fiyatlarında olağan dışı hareketlerin görülmesi halinde konunun özel haller çerçevesinde açıklamaya dayandırılıp dayandırılmadığı incelenmekte, açıklama yapmayan veya eksik yapanlar için gereken inceleme yapılarak, tespit edilen aksaklıklar konusunda ilgili ortaklıklar için gerekli yaptırımlar uygulanmaktadır. Bunun yanında, hisse senetleri borsada işlem görmeyen anonim ortaklıkların özel hal bildirimleri ise Kurul Haftalık Bülteni ile kamuya duyurulmaktadır.

Ayrıca hisse senetleri İMKB’de işlem gören şirketlerle ilgili olarak basında yer alan açıklamaların izlenmesi çalışmaları da bulunmaktadır.

İzinsiz Halka Arzların Tespiti

Gözetim faaliyetleri kapsamında yatırımcıların korunmasını teminen halka açık olduğu halde Kurul kaydına alınmak üzere girişimde bulunmayan, izinsiz halka arz yapan anonim ortaklıkların tespiti ve Kurul kaydına alınması çalışmaları da 2001 yılında sürdürülmüştür.

4.4.2. KOLLEKTİF YATIRIM KURULUŞLARININ GÖZETİMİ

Mali Tablo ve Periyodik Raporların Gözetimi

Kollektif yatırım kuruluşları ile portföy yönetim şirketlerinin periyodik tablo ve raporları izlenmekte ve mevzuata aykırılık hallerinde gerekli önlemler alınmakta ve yaptırımlar uygulanmaktadır.

Portföy Yapılarının Gözetimi

Tüm yatırım fonları ve ortaklıklarının portföy yapılarının elektronik ortamda Kurulumuz tarafından izlenebilmesine olanak tanıyan bir sistem geliştirilmiş olup, 2001 yılında yatırım fon ve ortaklıklarının portföylerinin günlük olarak izlenebilmesi amacıyla T+2 (Takas) gününde Kurulumuza iletilmekte olan bilgilerin T gününde (aynı gün) iletilebilmesi için gerekli teknik değişiklikler yapılmıştır. Kurulumuza iletilen sözkonusu veriler incelenmekte ve mevzuata aykırı bulunan hususlar hakkında gerekli işlemler yapılmaktadır.

4.4.3. ARACI KURULUŞLARIN GÖZETİMİ

Mali Duruma Yönelik Gözetim

Sermaye Yeterliliği

Aracı Kurumların Sermayelerine ve Sermaye Yeterliliğine İlişkin Esaslar Tebliği uyarınca,

a) Aracı kurumlar, sermaye yeterliliğine ilişkin olarak hazırladıkları tablolar ile faaliyetleriyle ilgili verileri içeren tabloları 15 günlük dönemlerde,

b) Bankalar ise yalnızca aylık dönemler itibariyle gerçekleştirdikleri sermaye piyasası faaliyetlerine ilişkin tablolarını,

Kurulumuza göndermektedirler. Bu çerçevede, aracı kurumların mali yapılarının sağlamlılığının korunmasını teminen, 2001 yılı boyunca söz konusu tablolar incelenmiş ve bütün aracı kurumların sermaye yeterliliği yükümlülüklerini yerine getirmeleri amacıyla gerekli uyarılar yapılmış ve tedbirler alınmıştır. Bu faaliyetler ile aracı kurumların aktif yapıları düzenlenerek, krizin etkileri karşısında güçlü bir sermaye sahip olmaları sağlanmıştır.

Mali Tabloların Revizyonu

Mali durumlarının takip edilmesi amacıyla, aracı kurumların Kurulumuzun muhasebe standartlarına yönelik düzenlemeleri çerçevesinde hazırlayarak Kurulumuza ve İMKB'na

iletmekle yükümlü oldukları yıllık mali tabloları ile altı aylık ara mali tabloları da Kurulumuzca incelenmekte olup, bu kapsamda aracı kurumların 2000 yılı mali tabloları ile 2001 yılı ara mali tablolarının revizyon çalışmaları tamamlanmıştır.

İstanbul Altın Borsası'na Üye Kuruluşlarca Hazırlanan Tablolar

İstanbul Altın Borsası üyesi banka, aracı kurum ve yetkili müesseselerin Kıymetli Madenler Borsası Üyelik Belgesi Verilme Esasları ile Kıymetli Madenler Borsası Aracı Kurumların Kuruluş ve Faaliyet Şartlarına İlişkin Yönetmeliği'nin 12'nci maddesi hükmü uyarınca Kurulumuza göndermekte oldukları periyodik tablo ve raporların izlenmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

İzleme Faaliyetleri

Faaliyet Yetki Belgeleri İptal Edilen ya da Faaliyetleri Geçici Olarak Durdurulan Aracı Kurumların İşlemlerinin Takibi

2001 yılı içerisinde toplam 7 adet aracı kurumun faaliyetleri geçici olarak durdurulmuş ve bu aracı kurumların 3 adedi yıl içinde yeniden faaliyetlerine başlamışlardır. 2001 yılı içerisinde ayrıca, 3 adet aracı kurumun faaliyet yetki belgeleri iptal edilmiştir. Bu kapsamda, faaliyet yetki belgeleri iptal edilen ve faaliyetleri geçici olarak durdurulan aracı kurumlara ilişkin işlemlerin takibi yapılmıştır.

Genel İzleme Faaliyetleri

- Aracı kurumlarda görev alacak personelin ilgili Tebliğler uyarınca sağlamakla yükümlü oldukları şartların tevsik edilmesine ilişkin belgeler Kurulumuza gönderdikleri belge ve kayıtlar üzerinden izlenmekte ve eksik olanlar tamamlanmaktadır.
- Aracı kurumlar ve bankaların (sermaye piyasası birimleri ile ilgili olarak) organizasyon, mekan, teknik donanım, muhasebe ve belge-kayıt sistemi ile teşkilat ve merkez dışı örgütlerine ilişkin değişiklikler izlenerek bu konularla ilgili kayıtlar güncel olarak tutulmaktadır.
- Aracı kurum ve bankaların gerek faaliyet yetki belgeleri gerekse merkez dışı örgütlerine ilişkin olarak mevcut mevzuat gereğince gerçekleştirmek zorunda oldukları tescil yükümlülüklerini yerine getirip getirmediikleri izlenmektedir.

- Aracı kurumların ortak, personel ve müşterileri aleyhine açtıkları dava ve takipler ile kişilerin aracı kurum aleyhine açtıkları dava ve takipleri Kurul'a bildirme yükümlülükleri izlenmektedir.
- Mevzuatta yapılan değişiklikler paralelinde, aracı kuruluşların yerine getirmesi gereken yükümlülükler ile ilgili değişiklikler, tüm aracı kurum ve bankalara yazılı olarak bildirilmektedir.

4.4.4. BAĞIMSIZ DENETİM KURULUŞLARININ GÖZETİMİ

Kalite Kontrol Çalışmaları

Bağımsız Denetim Kuruluşları nezdinde, Kurulumuzca bağımsız denetim ilke ve standartlarını düzenleyen Tebliğler çerçevesinde kalite kontrol çalışmaları yapılmaktadır. Bu kapsamda 2001 yılında 9 adet bağımsız denetim kuruluşu nezdinde kalite kontrol çalışması yapılmış olup, tespitler çerçevesinde gerekli yaptırımlar uygulanmıştır.

Personel, Donanım ve Organizasyon Yapısı

Bağımsız Denetim Kuruluşlarının çalıştırdıkları denetçileri ile donanım ve organizasyonuna ilişkin bilgiler periyodik olarak izlenmektedir.

Bağımsız Denetim Sözleşmeleri

Bağımsız denetime tabi şirketler ve sermaye piyasası kurumları ile denetim kuruluşları arasında yapılan bağımsız denetim sözleşmeleri mevzuata uygunluk açısından incelenmektedir.

4.5. DENETLEME FAALİYETLERİ

Denetim çalışmalarında, sermaye piyasasının ve özellikle küçük yatırımcıların ihlaller ve suiistimallere karşı korunması, piyasaların güven ve dürüstlük içinde çalışmasının sağlanması; bu bağlamda, aracı kurumlarda, kurumsal yatırım kuruluşlarında ve halka açık şirketlerde yatırımcı haklarının korunması ve piyasalarda dürüst ticaretin hakim kılınması amaçlanmaktadır.

Yapılan denetimler sonucunda mevzuata aykırı hususlar tespit edilmesi durumunda, bu tespitler ile ilgili olarak Sermaye Piyasası Kanununun 47'nci maddesi çerçevesinde yargı yoluna ve idari yaptırımlara başvurulması mümkündür. Kurul'un, 2499 sayılı Sermaye

Piyasası Kanunu'na 18.12.1999 tarihinde 4487 sayılı Kanun'la eklenen 47/A maddesi uyarınca, bazı mevzuata aykırılık durumlarında idari para cezası uygulama yetkisi mevcuttur. İdari para cezası uygulanması durumunda, tahsil edilen ceza Yatırımcıları Koruma Fonu'na gelir kaydedilmektedir.

2001 yılı içerisinde, toplam 100 adet denetim raporu sonuçlandırılmıştır. 2001 yılı içerisinde sonuçlandırılan denetim raporlarının dağılımı aşağıdadır.

Denetim Türü	Rapor Sayısı
Aracı Kurum	32
İzinsiz Sermaye Piyasası Faaliyeti	3
Halka Açık Şirket Denetimi	19
Kurul Kaydına Alınmaksızın Halka Arz	5
Yatırım Fonu	2
Yatırım Ortaklığı	2
Özel Finans Kurumu	3
İçerden Öğrenenlerin Ticareti ve Manipülasyon	33
Kurul Hesaplarının Denetimi	1
TOPLAM	100

Yukarıda belirtilen denetimlerin yanı sıra İMKB Teftiş Kurulu tarafından ön incelemesi yapılarak Kurul'a intikal ettirilen 148 adet manipülasyon ve içeriden öğrenenlerin ticareti dosyası sonuçlandırılmıştır. Ayrıca Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı'nın talebi doğrultusunda 9 adet görevlendirme yapılmıştır.

4.6. DAVALAR, SUÇ DUYURULARI VE İDARİ İŞLEMLER

Sermaye Piyasası Kanununun 49 uncu maddesinde, Kanunun 47 nci maddesinde sayılı suçlar nedeniyle kovuşturma yapılması, Kurul tarafından Cumhuriyet Savcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına bağlı kılınmıştır. Kanuna aykırı fiillerin işlendiğine dair bilgi edinen Cumhuriyet Savcılarının ise, Kurulu haberdar ederek durumun incelenmesini isteyebileceği de Kanunun 49. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun koyucu öngördüğü bu kovuşturma sistemiyle, salt Sermaye Piyasası Kanununa aykırılığın doğmasını kovuşturma için yeterli görmemiş, bu konuda düzenleme ve denetlemeye yetkili otorite olan Sermaye Piyasası Kurulunun başvurusunu kovuşturmaya geçmenin ön koşulu olarak düzenlemiştir.

Kurul, yaptığı inceleme ve denetimler sonucunda ulaştığı tespitleri, olayın bütünlüğü, menfaatler dengesi, Kanunun geneli ve kamu yararı açısından değerlendirerek, kovuşturmaya geçilmesinde kamu yararı varsa Savcılığa başvuruda bulunmaktadır. Bankalar Kanununda da yer alan ve teknik yönü ağırlıklı mevzuata özgü bu sistem, bir taraftan kamu yararına yönelik olarak Kurula değerlendirme yetkisini verirken, diğer taraftan da Cumhuriyet Savcılarına, uzmanlarca incelenmiş ve rapora bağlanmış olayların ulaştırılmasını, gereksiz olaylarla yargının meşgul edilmemesini ve böylece yargılama sürecinin hızlı ve etkin yürütülmesini de sağlamaktadır. Bu çerçevede, Sermaye Piyasası Kanununun 47 nci maddesinde yazılı suçlarla ilgili kovuşturma yapılabilmesi için mutlaka Kurulun yazılı başvurusu şarttır. Cumhuriyet savcılarının Kanuna aykırılık oluşturan fiilleri Kurul dışı bir kanalla öğrenmeleri halinde dahi, durumu Kurula intikal ettirerek inceleme isteyeceklerdir.

Mali piyasalarda işlenen suçlarda, genellikle birbiriyle bağlantılı birden fazla suç teşkil eden fiil söz konusu olmaktadır. Sermaye Piyasası Kanununun 47 nci maddesinde sayılan fiillerde kovuşturma, yukarıda açıklandığı gibi yürütülmekte, bu fiillerle birlikte işlenen Türk Ceza Kanununa veya başka kanunlara muhalefet suçları ise, tamamen genel hükümlere veya ilgili özel kanun hükümlerine göre kovuşturmaya tabi tutulmaktadır.

Diğer yandan Kurulun idari işlemlerine karşı iptal davaları ve bu işlemler nedeniyle zarara uğranıldığı iddiasıyla tam yargı davaları açılmaktadır. Ayrıca münferiden ve az sayıda olmak üzere adli mahkemelerde Kurul aleyhine tazminat davaları da açılmaktadır. Kurulca yatırımcıların haklarının korunmasını teminen adli mahkemelerde tedbir istemiyle davalar açılmakta ve alınan tedbir kararları uygulanmaktadır.

Kanunun 46 ncı maddesinin (i) bendi uyarınca, Kurul Kanunun 47 nci madde (A) bendi hükmünde sayılan fiillere doğrudan ya da dolaylı olarak iştirak ettikleri Kurulca tespit edilen gerçek veya tüzel kişilerin, borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda geçici veya sürekli olarak işlem yapmalarının önlenmesini teminen gerekli tedbirleri almaktadır.

Piyasalarda güven ve istikrarı daha hızlı sağlamaya yönelik olarak; düzenlemelere, belirlenen standart ve formlara ve Kurulca alınan genel ve özel nitelikteki kararlara aykırı hareket ettiği tespit edilen gerçek kişiler ve tüzel kişiler hakkında Kurul tarafından para cezası verilmektedir.

4.6.1. KURUL ALEYHİNE AÇILAN DAVALAR

1. Kurulun çeşitli karar ve idari işlemlerinin yürütülmesinin durdurulması ve/veya iptali ya da bu kararlara ilişkin tazminat (tam yargı) talebi ile açılmış olan davalardan;

- a. 2001 yılı sonu itibariyle, yargılaması sürmekte olanların sayısı 239,
- b.2001 yılı içerisinde, Mahkemelerce karara bağlanmış olanların sayısı 71'dir.

2. Kurulun idari nitelikte olmayan eylem ve işlemleri aleyhinde hukuk ve ticaret mahkemelerinde açılmış olan davalardan ise,

- a.2001 yılı sonu itibariyle yargılaması sürmekte olanların sayısı 25,
- b.2001 yılı içerisinde, Mahkemelerce karara bağlanmış olanların sayısı 11'dir.

4.6.2. KURUL TARAFINDAN AÇILAN DAVALAR

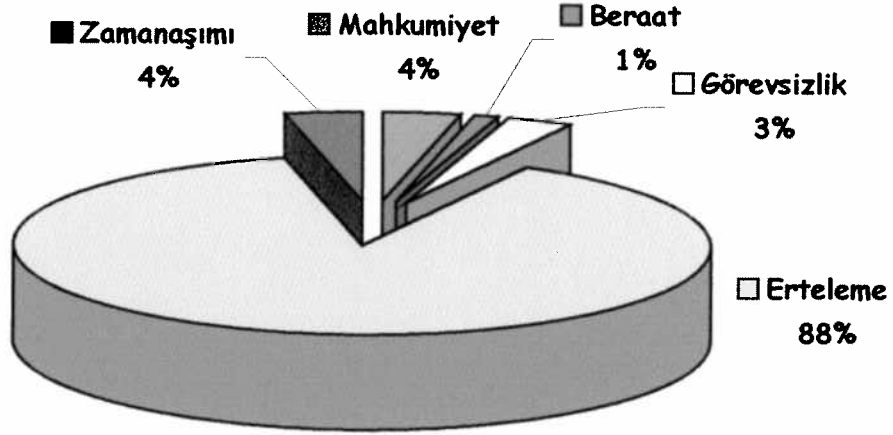
1. Kurulun ilgili birimleri tarafından yapılan inceleme ve denetimler sonucunda, mevzuata aykırı işlem ve eylemleri tespit edilmiş olan kişi ve kuruluşlar hakkında, Kurul Karar Organı kararları uyarınca, Sermaye Piyasası Kanununun 49 uncu ve Türk Ceza Kanununun 235 inci maddeleri çerçevesinde 2001 yılı içerisinde Cumhuriyet Savcılıklarına yapılan suç duyurusu sayısı 118;

Kurulun suç duyuruları üzerine, ilgililer hakkında açılmış ve Kurulumuzun "müdahil" sıfatıyla katıldığı ceza davalarından;

- a.2001 yılı sonu itibariyle yargılaması sürmekte olanların sayısı 90,
- b.2001 yılı içerisinde, gerek Cumhuriyet Savcılıklarınca hazırlık aşamasında, gerekse Mahkemelerce yapılan yargılama sonucunda, sanıklar hakkında bir « hüküm » tesis edilmiş olan (bir kısmı kesinleşmiş, bir kısmı ise henüz kesinleşmemiş) davaların sayısı 272, bunlardan;

- ba. Beraat ile sonuçlananların sayısı 3,
- bb. Mahkumiyetle sonuçlananların sayısı 2,
- bc. Görevsizlik kararı verilenlerin (SPKn md. 47/A uyarınca) sayısı 8,
- bd. Zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırma kararı verilenlerin sayısı 10,
- be. Önödeme nedeniyle takipsizlik kararı verilenlerin sayısı 8,
- bf. 4616 sayılı Kanun uyarınca erteleme kararı verilenlerin sayısı 241;

2001 yılında Karara Bağlanan Ceza Davaları

2. Kurul tarafından, diğer kişi ve kuruluşlar aleyhinde hukuk ve ticaret mahkemeleri ile icra tetkik mercilerinde açılmış olan alacak, tespit, vb. davalarından;

a. 2001 yılı sonu itibariyle yargılaması sürmekte olanların sayısı 16,

b. 2001 yılı içerisinde, Mahkemelerce karara bağlanmış olanların sayısı 8'dir.

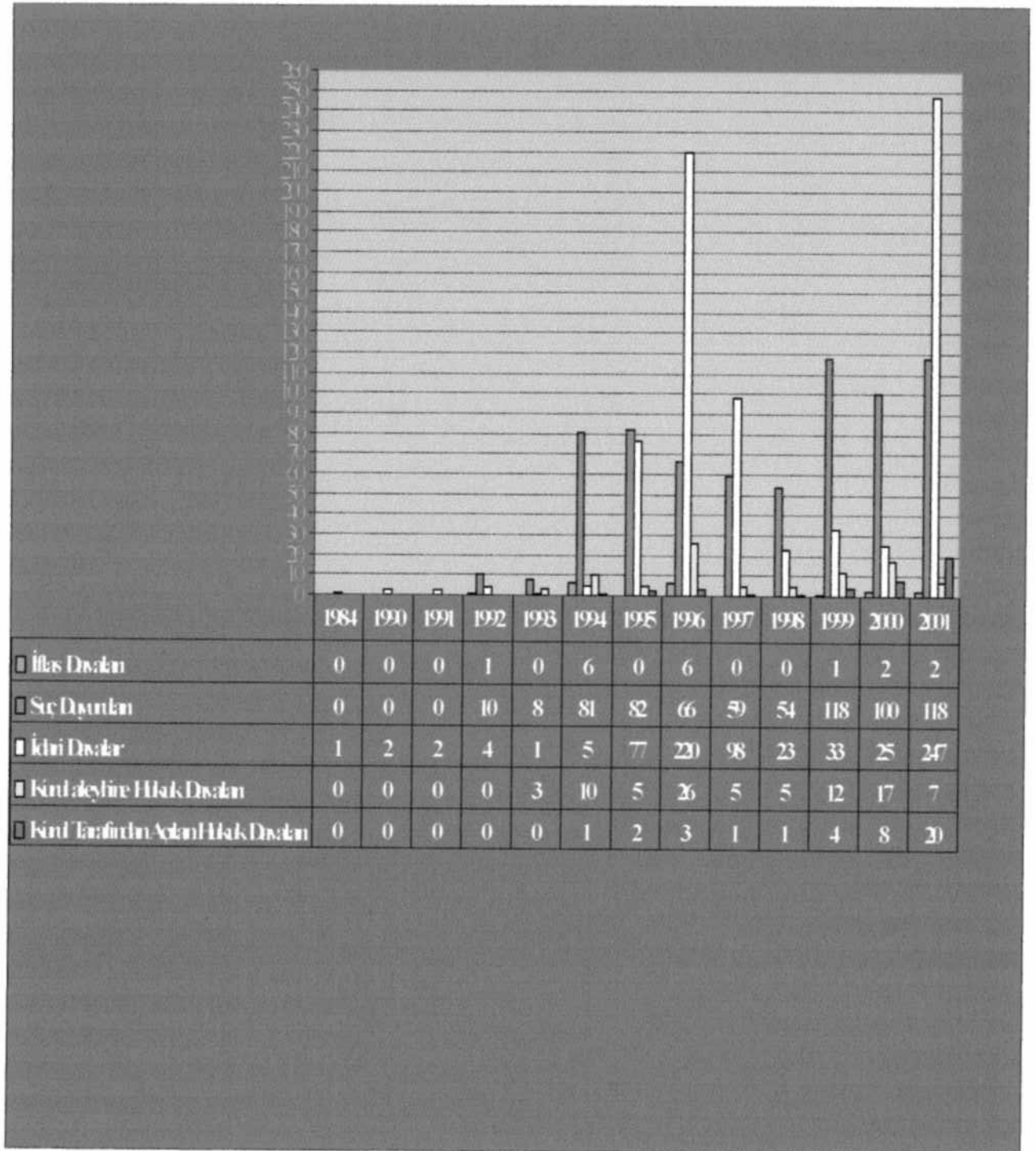
3. Esas itibariyle hukuk davası niteliğinde olmakla beraber, takip prosedürü bakımından farklılıklar gösterdiğinden ayrı bir başlık altında izlenmesinde fayda görülen ve Kurul tarafından Şirket ya da aracı kurumların iflası talebi ile açılmış olan davalardan;

a. 2001 yılı sonu itibariyle yargılaması sürmekte olanların sayısı 4,

b. 2001 yılı içerisinde, Mahkemelerce karara bağlanmış olanların sayısı 2,

c. 2001 yılı sonu itibariyle iflas kararı verilmiş olup da iflas tasfiyesi işlemleri devam etmekte olanların sayısı 12'dir.

Davalara İlişkin Genel Bilgiler

4.6.3. İDARİ İŞLEMLER VE İŞLEM YASAĞI

Piyasadaki dürüst işlem kurallarını ihlal eden 292 kişiye (toplam 558 olayla ilgili olarak) borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda geçici veya sürekli olarak işlem yasağı getirilmiştir¹.

171 gerçek ve tüzel kişi hakkında toplam 730 milyar 830 milyon TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

4.7. MUHASEBE STANDARTLARI

Sermaye Piyasası Kanununun dayandığı kamuyu aydınlatma temel amacı çerçevesinde, Kanun kapsamındaki ihraççılar ve sermaye piyasası kurum ve kuruluşlarının her türlü mali tablo ve raporlarının içerik ve format açısından bir örnek muhasebe standartlarına uygun olarak hazırlanması ve ilanı suretiyle kamunun zamanında, yeterli ve doğru olarak aydınlatılması önem taşımaktadır.

Muhasebe standartları aynı zamanda şirketlerin faaliyet gösterdikleri sektörde yer alan diğer şirketlerle birlikte değerlendirilirken, karşılaştırılabilir bilgi sunma amacına da hizmet etmektedir. Böylelikle, sermaye piyasası katılımcılarının daha doğru ve isabetli yatırım kararları almalarına yardımcı olunmaktadır.

¹ Kurulun 28.03.2002 tarih ve 16/436 sayılı kararı ile işlem yasağı kararı alınması ve uygulamasına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Buna göre;

I-İşlem yasağı konusunda geçici ve sürekli ayrımı yapılmıştır.

II-Geçici işlem yasağı süresi 2 yıl, sürekli işlem yasağı süresi 5 yıl olarak belirlenmiş, fiilin tekrarı halinde, sürelerin yarı yarıya artırılması öngörülmüştür.

III- İşlem yasağına ilişkin sürenin dolması halinde, ilgilinin Kurula başvurusu üzerine, Kurulun ilgili hakkında devam etmekte olan bir incelemesi bulunup bulunmadığı da dikkate alarak işlem yasağının kaldırılması düzenlenmiştir.

IV-İşlem yasağı kararı üzerine, işlem yasaklının portföyündeki hisse senetlerinin Kurul kaydından çıkarılarak, kendine teslimi uygulamasına devam edilecektir.

İşlem yasaklının portföyünde yer alan, ancak suça konu edildiği tespit olunan hisse senetleri Borsada ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda ancak işlem yasağı kalktıktan sonra satılabilecektir. Portföyde yer alan diğer hisse senetleri bakımından ise, işlem yasağı kararının kendisine tebliğinden itibaren ilgilinin 1 ay içinde satışı tamamlanacak şekilde Kurula başvurması halinde satışına imkan tanınmıştır.

Bu esaslar halen işlem yasaklı olan kişiler bakımından da başvuruları halinde uygulanabilecektir.

V-Aracı kurum ve bankaların kredi teminatını oluşturan hisse senetleri bakımından, belli şartların varlığı halinde süreye bağlı olmaksızın satış imkanı getirilmiştir.

VI-İşlem yasağı Borsalar ve diğer teşkilatlanmış piyasalarda geçerli olacak şekilde düzenlenmiştir. Borsa dışındaki halka arzlardan ve İMKB Toptan Satışlar Pazarı'ndan hisse senedi alınması yasak kapsamı içerisinde değerlendirilmektedir. Ayrıca, hakkında işlem yasağı bulunan halka açık şirketlerin sermaye artırımlarındaki hisse senedi satışları da yasak kapsamı dışında tutulmuştur.

Türkiye’de sermaye piyasasında faaliyette bulunan kurumlar ve şirketler açısından muhasebe standartları ve bu standartlara uygun mali tablo üretilmesi sürecine katkı sağlayan denetim standartlarını düzenleme yetkisi sadece Kurulumuza ait bulunmaktadır.

Bu yetki çerçevesinde Kurulumuzca muhasebe uygulamalarında birliği sağlayacak düzenlemeler yapılarak mevcut muhasebe standartlarının uluslararası standartlara uyumu çalışmaları yürütülmektedir. Ayrıca ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayımlamak üzere kurulan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun sekreteryası faaliyetleri Kurulumuzca yürütülmektedir.

4.8. AVRUPA BİRLİĞİ UYUM ÇALIŞMALARI

Ulusal Programda Kurulumuzun mevzuat uyumu açısından yapması gerekenler hizmet sunum serbestisi, sermayenin serbest dolaşımı ve şirketler hukuku bölümlerinde yer almakta olup, sermaye piyasaları alanında AB müktesebatının orta vadede üstlenilmesi taahhüt edilmiştir.

AB tarafından yayımlanan 2001 Yılı Düzenli İlerleme Raporu’nda, hizmet sunum serbestisi başlığı altında yatırım hizmetleri ve menkul kıymet piyasaları ile ilgili olarak Sermaye Piyasası Kurulunca yatırımcıları koruma fonunun düzenlenmesi memnuniyet verici bir gelişme olarak değerlendirilmiştir.

4.8.1. DİĞER KURUMLARLA KOORDİNASYON

Kurulumuzca AB ile ilgili olarak;

- Ulusal Programın hazırlık çalışmalarına,
- İç Koordinasyon ve Uyum Komitesi çalışmalarına,
- Hizmetler ve Kamu Alımlarının Serbestleştirilmesi Anlaşması müzakerelerine,
- Türkiye-AB Ortaklık Komitesince oluşturulan ve komitelerde belirlenen konularda AB tarafı ve Türkiye ile karşılıklı bilgi alışverişinde bulunulduğu alt komitelerden Kurulumuzla ilgili olan “İç Pazar ve Rekabet”, “Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik”, “Gümrükler, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Para Aklama” konularındaki alt komite toplantılarına,
- 2001 İlerleme Raporu Türkiye Katkısı raporunun hazırlıklarına,

iştirak edilmiştir.

4.8.2. AB YARDIMLARINDAN YARARLANMAYA YÖNELİK FAALİYETLER

- AB fonlarından ve teknik yardımlarından yararlanabilmesi amacıyla Mali İşbirliği kaynaklarından, Phare, Hollanda Teknik Yardımı (PUA) için projeler hazırlanmıştır.
- AB mevzuatına uyum sağlanması ve gerekli idari alt yapının kurulması için teknik yardım sağlamak üzere kurulan TAİEX (Technical Assistance Information Exchange Office) 'in yardımlarından yararlanabilmek üzere 2001 yılında yatırım fonları, içerden öğrenenlerin ticareti, yatırımcıları koruma fonu konularında yardım alınması TAİEX tarafından uygun görülmüştür.²

4.8.3. MEVZUAT UYUM ÇALIŞMALARI

Ulusal program kapsamında AB müktesebatıyla uyumu sağlamak amacıyla AB kurumlarıyla işbirliğine devam edilmiştir. Bu cümleden olarak;

- TAİEX bünyesinde aday ülkelerin müktesebat uyum çalışmalarının izlendiği İlerleme Veri Tabanı'na veri girişini sağlamak üzere sermaye piyasaları mevzuatına ilişkin AB Direktifleri için İzleme Formları hazırlanmış, bu formlardan Sermaye Piyasası Mevzuatının AB Müktesebatına Uyumu tabloları oluşturulmuştur. İzleme Formlarından her bir sermaye piyasası düzenlemesinin AB mevzuatı ile uyumlu olup olmadığı ve tercüme bilgileri elde edilerek mevzuata uyum konusundaki sistematik takibin de yapılabilmesi mümkün hale getirilmiştir.
- AB'nin 97/9/EC sayılı yatırımcıları koruma fonu direktifiyle ilgili olarak, daha önce mevzuatımızda düzenlenmemiş bulunan konu 21.6.2001 tarihinde çıkarılan "Yatırımcıları Koruma Fonu Yönetmeliği" ile uygulama alanı bulmuş olup; çıkarılan yönetmelik sözkonusu Direktifle kısmen uyumlu olmasına rağmen, bu alanda düzenleme yapılmasıyla uyum çalışmaları kapsamında bir adım atılmıştır.
- AB'nin 83/349/EEC sayılı konsolide mali tablolara ilişkin direktifiyle ilgili olarak 13.11.2001 tarihinde "Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ" yayımlanmış olup,

² İçerden öğrenenlerin ticareti ile ilgili olarak Almanya'dan, yatırımcıları koruma fonu ile ilgili olarak İtalya'dan gelen üst düzey uzmanlar tarafından kendi uygulamaları ve ilgili AB Direktifleri hakkında teknik destek sağlanmıştır.

söz konusu Tebliğ ile daha önce düzenlenmemiş olan fakat AB uygulamalarında yeralan konu düzenlemeye kavuşmuştur.

- 13.11.2001 tarihinde yayımlanan “Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Olan Halka Açık Anonim Ortaklıkların Temettü ve Temettü Avansı Dağıtımında Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ” AB’nin 77/91/EEC sayılı temettü avansı uygulamasını içeren direktifiyle uyumlu olarak hazırlanmıştır.

4.9. YURT DIŞI İLİŞKİLER

Küreselleşen dünyada sermayenin giderek daha hareketlenmesi uluslararası ilişkilerin önemini artırmıştır. Bu çerçevede gerek yurtdışı uygulamalardan ve tecrübelerden yararlanılması gerekse düzenleyici otoriteler arasındaki işbirliğini geliştirerek daha düzenli ve istikrarlı piyasalar oluşturulması Kurulun faaliyetlerinden bir kısmını meydana getirmektedir.

4.9.1. ULUSLARARASI SERMAYE PİYASASI KOMİSYONLARI ÖRGÜTÜ (IOSCO):

IOSCO sermaye piyasalarındaki düzenleyici/denetleyici otoritelerin, ilgili alanlarda koordinasyonu ve işbirliğini sağlamak, sermaye piyasaların yasal ve kurumsal yapısına ilişkin olarak ortak uluslararası standartlar oluşturmak ve üyeler arasında bilgi alış verişini olanaklı kılmak amacıyla oluşturdukları bir kuruluştur. IOSCO, mali piyasalarla ilgili diğer uluslararası kuruluşlarla da işbirliği halinde faaliyet göstermekte ve alanındaki en etkin uluslararası kuruluş niteliği taşımaktadır.

Kurulumuz 1988 yılında üye olduğu IOSCO’nun faaliyetlerine katılmaktadır. Bu kapsamda Kurulumuz IOSCO’nun aşağıdaki komite çalışmalarına aktif olarak iştirak etmektedir.

- Başkanlar Komitesi (**Presidents’ Committee**),
- Gelişmekte Olan Piyasalar Komitesi (**EMC - Emerging Markets Committee**),
- Avrupa Bölge Komitesi (**ERC- European Regional Committee**)
- Gelişmekte Olan Piyasalar Komitesi Çalışma Grupları (**EMC Working Groups**),
- Gelişmekte Olan Piyasalar Komitesi Danışma Kurulu (**EMC Advisory Board**)

Ayrıca 18-24 Mayıs 2002 tarihleri arasında IOSCO Yıllık Konferansının Kurulumuz evsahipliğinde İstanbul’da düzenlenmesi için yapılan çalışmalar son aşamasına getirilmiştir.

4.9.2. DİĞER ULUSLARARASI KURULUŞLAR İLE İŞBİRLİĞİ

Güneydoğu Avrupa İşbirliği Projesi (Southeast European Cooperative Initiative Project- SECI) kapsamında Menkul Kıymet Piyasaları Arasında İşbirliği (Cooperation Among Securities Markets) alt projesi çalışmaları yürütülmüştür. Ayrıca, Dünya Bankası ve OECD ile ilişkilerin sürdürülmesine devam edilmiştir.

4.9.3. MUTABAKAT ZAPTI (MEMORANDUM OF UNDERSTANDING)

1998 yılında diğer ülkelerdeki sermaye piyasalarında düzenleme ve denetim yetkisine sahip kuruluşlarla işbirliği çerçevesinde Mutabakat Zaptı (Memorandum of Understanding) imzalanması için başlatılan girişimler sürdürülmüştür. Bu çerçevede 2001 yılında, İtalya, Avustralya, İsveç, Malta, Yunanistan ve Portekiz sermaye piyasası otoriteleri ve ABD Emtia Vadeli İşlemler Komisyonu ile işbirliği ve bilgi alışverişine yönelik mutabakatlar imzalanmıştır.

Bu konuda diğer bazı ülke otoriteleriyle de Mutabakat Zaptı imzalanması çalışmaları devam etmektedir.

4.9.4. YURTDIŞI ZİYARETLER

2001 yılında Kurulumuz yurtdışı kuruluşlarla yürüttüğü çalışmalar kapsamında ve sermaye piyasalarındaki düzenleme ve gelişmeler konusunda bilgi edinme amaçlı olarak çeşitli yurtdışı ziyaretlerde bulunmuştur.

4.10. TANITIM VE EĞİTİM

Kurulun kamuyu aydınlatma fonksiyonları çerçevesinde yayınlanan broşür, hazırlanan tanıtıcı ve bilgilendirici Web sayfası yanında çeşitli tanıtım ve bilgilendirme toplantıları yapılmıştır.

4.10.1. YATIRIMCILARI BİLGİLENDİRME TOPLANTILARI

Yurtiçi

Yatırımcıları sermaye piyasaları hakkında bilgilendirmek ve şirketlere de bu piyasalardan yararlanma imkanlarını anlatmak amacıyla 14 ilde (Yozgat, Aksaray, Zonguldak, Karabük, Bartın, Tokat, Sivas, Kayseri, Konya, Eskişehir, Erzurum, Batman,

Gaziantep ve Denizli) Ticaret ve Sanayi Odaları ile işbirliği halinde tanıtım toplantıları düzenlenmiştir.

Yurtdışı

Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın oluşturduğu tasarruflarını daha güvenilir ve daha etkin bir şekilde yatırımlara kanallize etmelerine yardımcı olmak amacıyla da Almanya'nın Berlin, Hamburg, Köln, Frankfurt ve Münih şehirlerinde Dışişleri Bakanlığı ile işbirliği halinde tanıtım toplantıları yapılmıştır.

4.10.2. AYLİK KONFERANSLAR

2001 yılı Eylül ayından itibaren yeniden düzenlenmeye başlanan Aylık Konferanslar çerçevesinde; Reel Ekonomide KOBİ'lerin Finansmanı, Yolsuzluk ve Ekonomi, Türkiye'de Ekonomik Kriz ve Mali Sektör ve İktisat Kuramında Son Gelişmeler (Bunalımlar ve Çıkış Yolları) konularında Konferanslar verilmiştir.

4.11. BİLGİ SİSTEMLERİ VE TEKNOLOJİK GELİŞMELER

Kurul'un faaliyet alanına giren konularla ilgili olarak toplanan bilgi, belge, yayın ve istatistikleri bilgisayar ortamına aktararak veri tabanları oluşturmak, yönetim bilgi sistemleri ve karar destek sistemleri oluşturarak Kurul'un bilgi teknolojilerinden en üst düzeyde faydalanmasını sağlamak, en son yenilikleri kullanarak ve kullandırarak sermaye piyasalarının gelişimine ve dünya sermaye piyasaları ile rekabet edebilecek düzeye gelmesine yardımcı olmak maksadıyla çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda gerçekleştirilen ve halen devam eden çalışmalar aşağıda belirtilmektedir.

4.11.1. SP-NET PROJESİ

SP-NET, Sermaye Piyasası Kurulu'nda yeniden yapılanma çalışmaları çerçevesinde bilgi sistemleri/teknolojileri alt yapısını kurarak ve kullanarak sermaye piyasalarındaki her türlü hareketi (spekülasyon, manipülasyon, içeriden bilgi alma vb) anında izleyebilecek, denetime yardımcı olacak genel ve özel amaçlı yönetim bilgi sistemlerinin kurulması projesidir. Projede yapılan işler aşağıdaki gibi özetlenebilir.

4.11.2. GÖZETİM PROJESİ

Gözetim Projesi, SP-NET projesinin en önemli modüllerinden biridir. Amacı, İMKB’da yapılan işlemlerin anlık olarak gözetimi ve denetimidir. Kurulumuz ile İMKB yetkililerinden oluşan bir komisyon kurulmuş ve yukarıda bahsedilen gözetim ve denetimin yapılması amacıyla İMKB yetkililerince daha önceden yapılan, yurtdışı borsalarında kullanılan benzer uygulamalara ait incelemeler değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler neticesinde Kurul’umuz ile İMKB’nın ortak bir proje grubu oluşturarak sözkonusu gözetim programının yazılmasının uygun olacağı kararlaştırılmış olup, SPK ve İMKB çalışanlarının katılımıyla bir proje ekibi oluşturularak çalışmalar başlatılmıştır.

Proje yapısı itibariyle özel bir yapıya sahip olup tümüyle SPK ve İMKB personeli tarafından gerçekleştirilmektedir.

4.11.3. SPK-İMKB KAMUYU AYDINLATMA PROJESİ

SPK-İMKB Kamuyu Aydınlatma Projesi, proje kapsamında belirlenecek şirketlere ve aracı kuruluşlara ait mali tablo, mali tablo dipnotları ve özel durum açıklamalarının internet aracılığı ile elektronik imza ve sertifika otoritesi kullanılarak alınmasına, veri tabanına işlenmesine, kamuya duyurulmasına ve bu çerçevede başta elektronik imza ve sertifikasyon otoritesi olmak üzere alt yapının oluşturulmasını içermektedir.

Proje, üzerinde yapılandırılacağı teknoloji olarak Türkiye’deki ilk örnek uygulama olacaktır. SPK-İMKB ve Tübitak-Bilten tarafından yürütülen bu projenin 1. Aşaması 2000 yılı içerisinde başlamış olup 2001 yılında tamamlanmıştır. 1. Aşama kapsamında, 18 şirket ile yalnızca mali tabloların ele alındığı ve temelde projede kullanılacak teknolojinin incelendiği bir pilot uygulama gerçekleştirilmiştir.

Projenin 2. Aşaması ile projenin ilgili tüm şirket ve aracı kuruluşlara yaygınlaştırılması, mali tablo dipnotları ile özel durum açıklamaları, sistem yönetimi ve iç kullanıcı modüllerinin gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda 2. Aşamaya yönelik ihtiyaçların ve kullanıcı gereksinimlerinin tespiti amacıyla projeyi yürüten tarafların teknik ekiplerinin ve uzmanlarının katılımıyla çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalar neticesinde projenin yaygınlaştırma safhasına ait sözleşme hazırlanmıştır.

4.11.4. GÖZDESİS PROJESİ

GözDeSis, Kurulun kanunen yükümlü olduğu gözetim ve denetim faaliyetlerini daha hızlı ve etkin bir biçimde yapmasına yardımcı olması amacıyla hazırlanmış bir uygulama yazılımıdır. GözDeSis, Kurul meslek personelinin gözetim ve denetim faaliyetlerini yaparken ihtiyaç duyduğu gerek Kurul dışı, gerekse Kurul kaynaklı bilgileri bilgisayar ortamında işleyerek, saklamakta ve rapor olarak kullanıcıya sunmaktadır.

GözDeSis yazılımı, Kurul'un ilgi alanına giren bütün tüzel ve gerçek kişilerin temel bilgilerini, Kurul'a yaptıkları her türlü başvuruyu ve bunların sonuçlarını, bunlara ilişkin denetleme raporlarını, mali durum bilgilerini, aracı kuruluşların, yatırım fonları ve yatırım ortaklıklarının, bağımsız denetleme şirketlerinin, portföy yönetim şirketlerinin, anonim ortaklıkların çalışanlarını, ortaklık yapısını, halka açılma bilgilerini, iştirak bilgilerini ve hukuksal bilgilerini veri tabanında saklar ve üzerinde çeşitli işlemler yaparak rapor haline getirmektedir. GözDeSis yazılımında Takasbank ve İMKB'da günlük olarak üretilen aracı kuruluş artı/eksi raporu ve bunun detayları ve günlük borsa işlemlerine ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Dış kaynaklı olan ve üzerinde Kurul kullanıcıları tarafından bir işlem gerçekleştirilmeyen bu bilgiler sadece raporlama amacıyla kullanılmaktadır.

4.11.5. YATIRIM FONLARI VE YATIRIM ORTAKLIKLARI GÜNLÜK TAKİP SİSTEMİ (FONORT)

Piyasalarda işlem gören yatırım fonlarının ve ortaklıklarının günlük işlemlerinin takibini sağlayan "Yatırım Fonları ve Yatırım Ortaklıkları Günlük Takip Sistemi" TAKASBANK üzerinden alınan alınan ham fon bilgilerini, arayüzler ve raporlar aracılığı ile kullanıcılara sunmaktadır. Ayrıca bu bilgiler filtrelenerek dinamik olarak SPK Web Sayfası aracılığı ile kamunun kullanımına da sunulmaktadır.

4.11.6. SERMAYE YETERLİLİĞİ (SERYET) PROJESİ

Aracı Kurumların elektronik ortamda gönderdikleri mali bilgilerinin derlenerek mali durumlarının değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiş bir uygulamadır. İlk başladığında ayda bir gelen sermaye yeterliliği tablolarının, 2000 yılında yapılan bir çalışma ile her 15 günde alınmasına başlanmıştır. Son durum itibari ile 37 adet rapor, (Haftalık, 15 günlük, aylık, yıllık

ve 3 yıllık değerlendirmeler halinde) retilmektedir. Sözkonusu sermaye yeterliliği tablolarının haftalık olarak gönderilmesine ilişkin çalışmalar ve GözDeSis uygulama yazılımına entegrasyon çalışmaları devam etmektedir.

4.11.7. KURUL İNTERNET SAYFASI

Kurulumuzun internet sayfası, yurtdışı düzenleyici otoritelerin internet sayfalarında yer alan bilgiler ile internet teknolojisindeki son yenilikler dikkate alınarak gözden geçirilmiştir. Bu çerçevede kullanıcıları için daha etkin ve bilgilendirici içeriğe sahip yeni internet sitesi (www.spk.gov.tr) Kurulumuzun 20. kuruluş yıldönümünde kullanıma açılmıştır.